

Жарко Бошњаковић

РЕЧНИК
МАКЕДОНСКИХ
ГЛАГОЛА

МОРФОСИНТАКСА ГЛАГОЛА
У МАКЕДОНСКОМ СТАНДАРДНОМ ЈЕЗИКУ

МЈ₂

МАКЕДОНСКИ ИНФОРМАТИВЕН И ИЗДАВАЧКИ ЦЕНТАР

АРХИВ ВОЈВОДАНИН

НАЦИОНАЛЕН СОВЕТ НА НАЦИОНАЛНАТА ЗАЕДНИЦА НА
МАКЕДОНЦИТЕ ВО РЕПУБЛИКА СРБИЈА

НОВИНСКО ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА
„МАКЕДОНСКИ ИНФОРМАТИВНИ И ИЗДАВАЧКИ ЦЕНТАР”
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У НОВОМ САДУ
АРХИВ ВОЈВОДИНЕ

Издавачи

Национален совет на Националната заедница на Македонците
во Република Србија

Новинско издавачка установа „Македонски информативни
и издавачки центар”, Панчево

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду
Архив Војводине, Нови Сад

Одговорни уредник

Озрен Симјановски

Рецензенти

Др Веселинка Лаброска, дописен член на МАНУ

Др Станислав Станковић, ванр. проф.

Жарко Бошњаковић

РЕЧНИК МАКЕДОНСКИХ ГЛАГОЛА

Морфосинтакса глагола у македонском
стандардном језику

МЈ₂

МАКЕДОНСКИ ИНФОРМАТИВЕН И ИЗДАВАЧКИ ЦЕНТАР

Нови Сад
2022.

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР	7
ГЛАГОЛИ	
ТВОРБА ГЛАГОЛА.....	14
ГРАМАТИЧКЕ КАТЕГОРИЈЕ ГЛАГОЛА.....	16
ГЛАГОЛСКЕ ОСНОВЕ	20
СТРУКТУРА ГЛАГОЛСКИХ ОБЛИКА	22
ПРОСТИ ЛИЧНИ ГЛАГОЛСКИ ОБЛИЦИ.....	24
ПРЕЗЕНТ (СЕГАШНО ВРЕМЕ).....	24
ИМПЕРФЕКАТ (МИНАТО ОПРЕДЕЛЕНО НЕСВРШЕНО ВРЕМЕ).....	26
АОРИСТ (МИНАТО ОПРЕДЕЛЕНО СВРШЕНО ВРЕМЕ).....	28
ИМПЕРАТИВ (ЗАПОВЕДЕН НАЧИН).....	32
ПРОСТИ НЕЛИЧНИ ГЛАГОЛСКИ ОБЛИЦИ.....	35
РАДНИ ГЛАГОЛСКИ ПРИДЕВ (Л-ФОРМА)	35
ПОСЕБНИ СЛУЧАЈЕВИ ОБРАЗОВАЊА Л-ФОРМЕ.....	38
ТРПНИ ГЛАГОЛСКИ ПРИДЕВ (ГЛАГОЛСКА ПРИДАВКА).....	38
ГЛАГОЛСКА ИМЕНИЦА (ГЛАГОЛСКА ИМЕНКА).....	40
ГЛАГОЛСКИ ПРИЛОГ САДАШЊИ (ГЛАГОЛСКИ ПРИЛОГ)	41
ПОМОЋНИ ГЛАГОЛИ.....	43
Помоћни глагол <i>сум/биде</i>	43
Партикула <i>ќе</i> и глагол <i>нејќе</i>	46
Глагол <i>има</i>	49

СЛОЖЕНИ ЛИЧНИ ГЛАГОЛСКИ ОБЛИЦИ.....	53
ПЕРФЕКАТ (МИНАТО НЕОПРЕДЕЛЕНО СВРШЕНО И НЕСВРШЕНО ВРЕМЕ)	53
ПЛУСКВАМПЕРФЕКАТ (ПРЕДМИНАТО ВРЕМЕ).....	56
ФУТУР (ИДНО ВРЕМЕ)	57
ПРОШЛО-БУДУЋЕ ВРЕМЕ (МИНАТО-ИДНО ВРЕМЕ).....	59
ПРЕПРИЧАН ФУТУР (ИДНО ПРЕКАЖАНО ВРЕМЕ)	61
ПОТЕНЦИЈАЛ (МОЖЕН НАЧИН).....	63
ГЛАГОЛСКЕ КОНСТРУКЦИЈЕ С <i>ИМА/НЕМА</i> (ГЛАГОЛСКИ КОНСТРУКЦИИ СО <i>ИМА / ИМА-КОНСТРУКЦИИ</i>).....	65
ГЛАГОЛСКЕ КОНСТРУКЦИЈЕ СА <i>СУМ</i> (ГЛАГОЛСКИ КОНСТРУКЦИИ СО <i>СУМ / СУМ-КОНСТРУКЦИИ</i>).....	67
КОНЈУГАЦИЈА ПОЈЕДИНИХ ТИПОВА ГЛАГОЛА С ОБЗИРОМ НА ВИД.....	69
Глаголи <i>е</i> -групе.....	69
Глаголи <i>и</i> -групе	78
Глаголи са страним суфиксима: <i>-оса, -ира, изира</i>	84
ДОДАЦИ	
За идентитетот на македонскиот јазик (3) (Глаголските форми)	92
Рецензија др Веселинке Лаброске	98
Рецензија др Станислава Станковића	102

ПРЕДГОВОР

У Србији се македонски језик изучава као изборни предмет на Филолошком факултету у Београду, Филозофском у Новом Саду, у Приштини/Косовској Митровици и Нишу. Углавном га слушају студенти Српског језика и књижевности и Српске књижевности и језика, а у К. Митровици и студенти Руског језика и књижевности. Македонски се слуша два семестра са по четири или три часа седмично. У Новом Саду, а тако је и у другим центрима, овај предмет је подељен у два курса: Македонски језик 1 и Македонски језик 2. По наставном програму у Новом Саду у оквиру Македонског језика 1 обрађује се кратак преглед његовог конституисања, вокалски, консонантски и акценатски систем, морфосинтакса именских и непромењивих речи. У оквиру Македонског језика 2 изучава се морфосинтакса македонских глаголских облика. Комплетни наставни садржаји Македонског језика, који се изучавају на високошколским установама, нису покривени адекватним уџбеником на српском језику, те сматрамо да ће ова *Морфосинтакса глагола у македонском стандардном језику* бити један од његових делова.

У њему смо обрадили творбу глагола и глаголских облика, граматичке категорије глагола, класификацију глагола, тј. глаголске основе (презентска, имперфекатска и аористна), класификацију глаголских облика, значења или употребу глаголских облика. Конјугација је дата у табелама, при чему су графички маркиране основе и наставци. Такође су навођени и сви типови негација код појединих глаголских облика (*не читам; не ќе читам / нема да читам; не ќе читав / немаше да читам; не ќе сум читал / немало да читам*).

Иначе, глаголски облици су обрађивани према структури и лицу. Тако прво следе прости лични глаголски облици, па нелични глаголски облици, затим помоћни глаголи и потом сложени глаголски облици.

Код глагола *e*-групе и *и*-групе, који имају поједине облике за оба вида (*молил* : *моле*; *кренав* : *ке кренив*), у табелама су дати модели њихове конјугације. Наведена је конјугација и глагола са страним суфиксима (*вар-ос-а*, *телефон-ира*, *анал-изира*).

Желимо да нагласимо да овај уџбеник не прате адекватне вежбе за савладавање употребе глаголских облика будући да је примарни циљ изучавања македонског језика углавном упознавање са његовом структуром, која се у процесу балканизације, веома удаљила од стања у осталим словенским језицима, осим онога у бугарском и говорима призренско-тимочке дијалекатске области. Од студената се захтева да у књижевном тексту препознају глаголски облик, рашчлане га на морфеме и објасне морфофонолошке алтернације.

Овај уџбеник је једним делом урађен по моделу двеју македонских граматика за средње образовање: Круме Кепески, *ГраMATика на македонскиот јазик за училишта за средно образование*. Просветно дело. Скопје 1983. и Стојка Бојковска, Лилјана Минова-Ѓуркова, Димитар Пандев и Живко Цветковски, *Македонски јазик за средното образование*. Просветно дело. Скопје, 1997. За инвентар значења глаголских облика коришћен је и уџбеник Гордане Алексове *Лозје. Македонски јазик за странци. Средно рамниште*. Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје, 2019. Од велике помоћи био нам је и *Правопис на македонскиот литературен јазик со правописен речник*. Просветно дело. Скопје, 1979 и *Правопис на македонскиот јазик*. Институт за македонски јазик, „Крсте Мисирков“ и „Култура“, Скопје, 2017.

Уз ову Морфосинтаксу глагола у македонском стандардном језику, у оквиру Додаци, приложен је текст *За идентитетот на македонскиот јазик (Глаголските форми)*, који је први пут објављен у часопису *Македонска виделина*, март 2021, година XIV, број 170, стр. 13-14. У њему се пореде глаголски системи македонског и бугарског,

што употпуњује слику македонског у контексту јужнословенских језика.

Такође су приложене и рецензије др Веселинке Лаброске, дописног члана МАНУ и др Станислава Станковића, ванредног професора Филозофског факултета у Косовској Митровици.

На крају, желимо да захвалимо рецензентима др Веселинки Лаброској, дописном члану МАНУ, и др Станиславу Станковићу, ванредном професору на Филозофском факултету у Косовској Митровици, за корисне сугестије.

Посебна захвалност за разумевање потребе издавања Речника македонских глагола, као и ове граматике, и обезбеђивања финансијских средстава припада господину Озрену Симјановском, директору, главном и одговорном уреднику Македонског информативног и издавачког центра у Панчеву, чији је оснивач Национални савет македонске националне мањине у Р. Србији.

Велику захвалност дугујемо и Филозофском факултету у Новом Саду, који је на седници Наставн-научног већа од 13. маја 2022. прихватио да буде суиздавач.

Архив Војводине посредовао је у издању ове граматике, на чему им се овом приликом искрено захваљујемо.

Захвалност припада господину Игору Лекићу, сараднику за издавачку делатност Филозофског факултета у Новом Саду, и студенту Браниславу Веселиновићу за техничко сређивање рукописа ове граматике.

Овај уџбеник свакако је намењен и Македонцима који говоре само српски, а који би желели да се упознају са граматичком структуром језика својих предака. Такође се надамо да ће наведени универзитетски центри, у којима се изучава македонски, обезбедити адекватан број примерака у семинарским библиотекама за потребе својих студената.

Напомена. Ова морфосинтакаса глагола у македонском стандардном језику требало је да буде уводни део Речника македонских глагола, али смо се ипак одлучили да је издамо као посебну књигу како би била финансијски доступнија будућим корисницима.

Нови Сад, јул 2022.

Проф. др Жарко Бошњаковић

ГЛАГОЛИ

Глаголи су промењива врста речи којима се именује нека радња (Мајка ми *готви* ручек), стање (Нејзиното лице секој ден се повеќе *жолтееше*) или збивање у природи (Ноќеска *грмеше*, ама не *заврна*), што се може учинити и глаголским именицама (*готвење*, *жолтеење*, *грмење*). Меѓутим, њима се само именују радње, док се глаголима оне повезују са субјектом и временом њихове реализације.

У македонском језику инфинитив је замењен конструкцијом да + презент (*читати* → *да чита*), те се у речницима као основни облик глагола узима 3. л. јд. презента (*чита*).

Глаголи у реченици имају функцију предиката, те се на основу њих одређује број реченица у сложеној реченици. На основу морфолошке и синтаксичке структуре разликујемо:

1. **синтетичке предикате** који се с обзиром на начин градње деле:

1.1. на просте (Ние *читаме*),

1.2. на сложене (Ние *сме читале*);

2. **аналитичке предикате** који могу бити:

2.1. копулативни, тј. са помоћним глаголом који може бити морфолошки:

2.1.1. прост (Ние *сме студенти*),

2.1.2. сложен (Ние *сме биле студенти*);

2.2. **семикопулативни**, тј. са полупомоћним или глаголима са непотпуним значењем, који пак могу бити:

2.2.1. прости (Тој *води спокоен живот*),

2.2.2. сложени (Тој *ќе води спокоен живот*);

2.3. **модални**, којима се изражава став говорника, при чему они могу бити:

2.3.1. прости (Ние *сакаме твоја помош*),

2.3.2. сложени (Ние *сме сакале твоја помош*);

2.4. **фазни**, којима се указује на почетак или крај неке радње, при чему они могу бити:

2.4.1. прости (Ние **почнавме** предавање),

2.4.2. сложени (Ние **ќе почнеме** предавање);

3. **сложене предикате** који се састоје обично из модалног или фазног глагола и конструкције да + презент, при чему ти глаголи могу бити:

3.1. прости (Ние **сакаме** да дојдеме кај вас; Ние **престанавме** да се бориме),

3.2. сложени (Ние **сме сакале** да дојдеме кај вас; Ние **ќе престанеме** да се бориме).

Након дефиниције глагола и прегледа типова предиката, обрадићемо творбу глагола, граматичке категорије глагола, класификацију глагола, поделу глаголских облика, њихову творбу и значења.

ТВОРБА ГЛАГОЛА

Глаголи се могу изводити од именица, придева, узвика и оноματοпејских речи, као и од других глагола. У ту сврху користе се суфикси и префикси.

1. Глаголи изведени од именица:

- (а) **-и** (*дели, жари, мажи, работи, соли, шили, шепоти; запоти (се), запоти се, спријатели се*),
- (б) **-а** (*весла, јуриша, чешила*),
- (в) **-ува** (*бранува се, векува, деспотува, зажалува, мирува, патува, шегува*),
- (г) **-оса** (*браноса, брадоса, вароса, витоса `уништити, одстранити`, песоса, тревоса, црвоса*),
- (д) **-ира/-изира** (*декорира, лакира, вокализира, демократизира, детализира*);

2. Глаголи изведени од придева:

- (а) **-и** (*бели (се), весели (се), жали (се), црвени (се); зацврсти, надмудри, остари, подмлади (се), пожолти, стемни се*),
- (б) **-ее** (*глувее, живее, жолтее, слабее, старее; доживее, ослепее, остарее, пожолтее*),
- (в) **-ува** (*лудува, милува, исчистува, надмудрува (се), пожолтува*),
- (г) **-изира** (*имунизира, легализира, нормализира*);

3. Глаголи изведени од узвика и оноματοпејских речи:

- (а) **-а** (*кива `кијати`, штрака `шкљоцати, чегртати`*),
- (б) **-ка** (*брмка `зујати, зуцкати`, бумка `ударати, лупати`, гровка `гроктати`, гука `гукати, гугутати`, кука; закука, раскрека*),
- (в) **-не** (*бапне `треснути, лупити`, брмне, брчне `забрујати, зазујати`, ухне `дунути у руке`*),
- (г) **-ори** (*дрдори `брбљати, блебетати`, кркори `кркљати, крчати, кркетати, хркати`, мрмори `мрмљати, гунђати`; промрмори*),
- (д) **-оти** (*кикоти, клокоти `клокотати` кркоти `кркљати, кикотати се`, шепоти; прошепоти, раскикоти*);

4. Глаголи изведени од глагола:

(а) суфиксима (*вик-а, вик-не, вик-н-ува; паг-а, пад-не, пад-н-ува*),

(б) префиксима (*до-бере* `брањем додати, завршити са брањем, дочепати се нечега`, *за-бере* `почети брати, покупити (се), потерати, салетети, закупити, *из-бере* `изабрати`, *на-бере* `набрати`, *о-бере* `обрати`, *по-бере* `брати мало, брати краће време`, *пре-бере* `пребрати, пробрати`, *при-бере* `скупити, прикупити и многа друга значења`, *про-бере* `пробрати`, *раз-бере* `разумети, схватити и многа друга значења`, *со-бере* `сабрати, сакупити и многа друга значења`),

(в) префиксима и суфиксима (*в-крст-и, в-крст-ува, в-крст-оса, в-крст-ос-ува; в-плет-е, в-плет-ува, в-плет-ка, в-плет-к-ува*).

ГРАМАТИЧКЕ КАТЕГОРИЈЕ ГЛАГОЛА

Грамматичке категорије глагола су: (1) гл. време, (2) начин, (3) гл. вид, (4) лице, (5) број, (6) гл. стање/дијатеза.

(1) **Глаголско време.** Време вршења неке радње може да се посматра:

(а) у односу на моменат говора (МГ), и тада имамо три основна времена: сегашно (садашње) = МГ (*читам*), које се поклапа са МГ, минато (прошло) → МГ (*читав, читал*), које се десило пре њега и идно (будуће) МГ → (*ќе читам*), које ће се реализовати после њега;

(б) у односу на неки други моменат, тј. радњу, при чему се нешто може десити пре или после неке прошле радње, па тако имамо предминато/плусквамперфекат (*бев читал*) и минато-идно/прошло-будуће време (*ќе читав*).

(2) **Глаголски начин.** Говорник употребом одређеног гл. начина исказује свој субјективни став¹ према гл. радњи, која може бити представљена:

(а) као реалност, што се у граматици именује као индикатив или исказан начин (Елена *чита* писмо);

(б) као жеља, молба, заповест или наредба, што се именује као императив или заповеден начин (Те молам, *купи ми* и мене млеко. Елено, *читај* понатаму!);

(в) као могућност да се реализује радња, али под одређеним условом, што се у граматици назива можен начин или потенцијал (*јас би ја прочитал* книгата, ако имам време).

---

¹ У македонском језику је развијена граматичка категорија доживљености радње, пошто говорник радњу може да представи као доживљену, тј. да је он њен учесник или очевидца, или као радњу о којој му је неко други причао, а он није био њен учесник, ни сведок, а ако је и био учесник, није био свестан њене реализације: Петре *исти/иеше* пиво. [Говорник је био присутан када се ова радња десила/дешавала и зато је употребио аорист и имперфекат као доживљена прошла времена]: Петре *испил/иел* пиво [Говорник није био присутан када се радња десила/дешавала, то му је неко препричао, те је зато употребио свршен и несвршен перфекат]. Ај, *сум го загубил* клучот некаде [Говорник није био свестан тренутка када је и где је изгубио кључ].

(3) **Глаголски вид.** Неку радњу можемо представити у њеном трајању – (а) несвршени/имперфективни глаголи, а другу као потпуно завршену – (б) свршени/перфективни глаголи, а у оквиру ове две групе разликујемо:

(а¹) трајне/дуративне – радња се одвија без прекида (*чита*);

(а²) учестале/итеративне/повторливе – радња се понавља у неограниченом трајању (*прелистива, паднува*);

(б¹) тренутно свршени – радња се завршила у једном моменту (*падне, пушти*);

(б²) почетно-свршени – истиче се свршени почетни тренутак радње (*заигра, затокми, појде*);

(б³) свршено–продужни / неодређено свршени / ингресивни – указује се на радњу која се ипак одвијала у одређеном трајању (*заседне `остане дуже или предуго негде или код некога`, поседи `седи извесно време`*)

(б³) завршно-свршени – истиче се крај радње (*доплива, прочита*).

Код многих глагола вид је садржан у њиховом основном значењу (*види : гледа*), а код већине се он реализује помоћу морфема (*чита : прочита : прочитива; отвори : отвора, седи : заседи : заседува : седне : седнува : заседне : заседнува*) или морфофонолошких алтернација (*роди : раџа; избере : избира*).

Постоје и двовидски глаголи (*вечера, руча; анализира, активира*) чија се видска припадност одређује само на основу контекста.

(4) **Лице.** Ова категорија се односи у ствари на учеснике у комуникацији, који се могу означити лексички, тј. личним заменицама, или морфолошки, тј. наставцима за облик. Прво лице је говорник, друго саговорник, а треће лице о коме се говори. Лице се види из самог наставка за облике, те у већини случајева није потребно истицати личну заменицу уз глагол (*јас чита-м, ти чита-ш, тој чита-ћ*), осим када су наставци исти у

неким лицима (*ти читаше, тој читаше; ти падна, тој падна; јас би читал, ти би читал, ние би читале, вие би читале*).

С обзиром на лице, глаголи се деле: (а) на личне (*чита-м, чита-ш; чита-в, чита-ше; прочита-в, прочита-о*); *чита-ј, чита-јте*), (б) на неличне (*читајки; читал; читан; читање*) и (в) на безличне, који се јављају само у 3. л., при чему се не експлицира вршилац радње (*врне, грми, светка, студи*).

(5) **Број.** Као и у скоро свим словенским језицима, осим у старословенском, словеначком и лужичкосрпском, изгубљена је двојина, те данас глаголи могу бити у једнини (*читам*) или у множини (*читаме*).

(6) **Глаголско стање, залог или дијатеза.** Овом се категоријом обележава синтаксички однос субјекта и предиката (дијатеза) и шире, субјекта и објекта на којем се реализује гл. радња.

(6¹) **Глаголи се према улози субјекта у самом процесу могу поделити:**

(а) **на активне**, што значи да субјекат врши радњу (Тој *чита* книга = Субјекат = вршилац радње + предикат + објекат);

(б) **на пасивне**, што значи да субјекат трпи радњу од неке спољне силе (Книгата *е прочитана* од него = (Граматички) субјекат је трпилац + предикат + предлошки објекат који у ствари представља вршиоца радње). Предикат у пасивним реченицама се формализује на два начина: (а) гл. конструкцијом сум + гл. трпни придев (горњи пример); (б) заменска форма *се* и лични гл. облик (Овде *се слуша* добра музика).

(в) **на медијалне**, који означавају стања у којима се налазе субјекти и процесе који се врше у субјекту без његове воље, без његове активности (непрелазни – *ми се спие*; прелазни – *чувствува радост*; најчешће повратни – *лутим се* на себе, *се надева* дека ќе победи, *се надева* на нечија подршка / на успех).

(6²) **У категорију стања можемо убрајати и однос према објекту:**

(а) Ако предикат захтева директни објекат, тада су у питању **преодни/прелазни/транзитивни** глаголи (*чита писмо, носи подарок*), а ако не захтева, тада су то **непреодни/непрелазни/интранзитивни** (*лета, скока*).

У македонском је нарушена граница између ових глагола: (а) због могућности употребе синонимних глагола у истом контексту (Ловецот го *отена/умре* зајакот → отепан – умрен = мртов) и (б) због могућности секундарног развијања прелазности (Детето е легнато → *Легни го детето*; Детето е седнато → *Седни го детето*; Прошетал гостинот низ градот → *Прошетај го гостинот* низ градот). Трпни придеви од непрелазних глагола у гл. конструкцијама са сум имају активно значење (Јадете вие, јас сум *јаден* → јас сум јал; Петре *е појден* досега → Петре досега пошол; Петре *е дојден* → Петре дошол).

(б) **Повратни глаголи** имају кратку заменску форму *се* од *себеси се*.

Они се деле:

(б¹) на **праве повратне / вистински повратни / рефлексивни гл.** код којих радња остаје у опсегу вршиоца (*се мие, се чешла, се облекува = сама се облекува / себеси се облекува*), при чему се енклитички облик *се* може заменити са *себеси*;

(б²) на **узајамно-повратне/заемноповратни/реципрочни** код којих радњу узајамно врше и вршилац и трпилац (Петре и Јане *се почитуваат* → Петре почитува Јанета, а Јане Петрета).

(б³) Постоје и **медијални повратни** глаголи са речцом *се* која не води порекло од директног објекта већ од других падежних облика (датива, аблатива, инструментала). Означавају душевна стања бића или стања уопште (*се луги, се радува*).

ГЛАГОЛСКЕ ОСНОВЕ

Глаголи се класификују према једној од основа, инфинитивној или презентској. Пошто је у македонском инфинитив замењен конструкцијом да + презент, онда се у њему глаголи класификују према презентској основи. Један непрефигиран глагол садржи коренску морфему, затим вокал основе и наставак за облик (*мол-и-и*).

Коренска морфема је носилац лексичког значења неког глагола (*бер-*). У њему се јавља и превој вокала који утиче и на граматичка значења, као што је глаголски вид (*бер-* : *бр-* > *берел* : *брал*, *берев* : *брав*).

Презентска основа. Вокал основе одређујемо на основу 3. л. јд. презента, у којем се јављају самогласници *а* (*вика*, *чита*), *е* (*плете*, *пее*) и *и* (*моли*, *брои*). Тако у македонском постоје три глаголске групе *а*-група, *е*-група и *и*-група. Код глагола *и*-групе презентска основа *-и* се мења у *-е* у имперфекту (*молев*), у несвршеној *л*-форми (*моле*), у глаголском придеву (*молен*), у глаголском прилогу (*молејќи*), у глаголској именици (*молење*) и у 2. л. мн. императива (*молете*). У глаголским облицима који се творе од несвршених форми, постоје само две основе *-а-* и *-е-*, те бисмо их могли именовати и **имперфекатским**.

Аористна основа. Када је у питању аорист, постоји више подгрупа, тј. више аористних основа, у оквиру *е*-групе и *и*-групе.

1. У оквиру *е*-групе разликују се четири аористне основе.

Прва је на *-а*, и у њу спадају глаголи који су у старословенском у инфинитиву имали инфикс *-нж-*, а у презенту *-не-*. То презентско *-не-* се очувало и у српском и у македонском (*дигне*, *крене*, *падне*, *седне*, *стане*), док је инфинитивно *-нж-* у српском дало *-ну-* (*дигнути*, *крнути*), а у македонском *-на-* (*дигнав*, *кренав*, *паднав*, *седнав*, *стана*). У ову подгрупу спадају и глаголи који у српском имају инфинитивну основу на *-а* (*сабрати*, *исмејати*, *испевати*, *казати*, *написати*), те њихов аорист у македонском гласи (*собрав*, *исмеав*, *испеав*, *кажав*, *напишав*).

Друга је на *-o*, и у њу спадају глаголи који се у српском завршавају на *-ћи* и на *-сти*. Они су у старословенском имали испред наставка проширење *-o-*, а у 2. и 3. л. јд. наставак *-e* (*рекохъ, рече, рече*), што је слично стању и у српском и македонском (*реков, рече, рече, рековме, рековте, рекоа*; као и *влегов, привлеков, дојдов, појдов* и сл.).

Трећу подгрупу чине префигирани глаголи са једносложним кореном на *-e* (*за-пре-в, пре-мре-в, у-мре-в, со-тре-в* и сл.).

Четврту подгрупу чине углавном префигирани глаголи са једносложним кореном и основом на нулту морфему у аористу (*из-ми-е > из-ми-в, ис-ши-е > ис-ши-в, ис-три-е > ис-три-в, ис-тру-е > ис-тру-в, по-би-е > по-би-в, с-кри-е > с-кри-в*, као и *чу-е > чу-в*).

2.У оквиру *и*-групе разликујемо три подгрупе или аористне основе.

Прва је на *-и*, и у њу спадају глаголи који у српском имају инфинитивну основу на *-и* (*замолити, замрсити, испратити, купити, одбранити, побелити, побледити* и сл.), те тако аорист ових глагола у македонском гласи (*замолив, замрсив, испратив, купив, одбранив, побелив, побледив* и сл.).

Друга је на *-е*, и чине је глаголи чија се инфинитивна основа у старословенском завршавала на јат (*-Ѣ*), а у српском на *-е* (*оздравети, остарети, побелети, побледети* и сл.), те тако њихов аорист у македонском гласи (*оздравев, остарев, побелев, побледев* и сл.).

Трећа је на *-а*, и чине је глаголи чија се инфинитивна основа у српском завршава на *-а*, а презентска на *-и* (*избројати, издржати, постојати* `мало застати` и сл.), те аорист у македонском гласи (*избројав, издржав, постојав* и сл.).

СТРУКТУРА ГЛАГОЛСКИХ ОБЛИКА

Глаголски облици могу бити састављени из једне речи (*читаме, читаваме, читајте, читал, читан, читајќи, читање*) или из основне речи и помоћног глагола (*сме читале*) или партикуле (*ќе читаме, ние би читале*). Као што видимо постоје прости и сложени глаголски облици, при чему међу простима има и неличних.

1. Прости лични глаголски облици су:

- 1.1. презент (сегашно време),
- 1.2. имперфекат (минато определено несвршено време),
- 1.3. аорист (минато определено свршено време),
- 1.4. императив (заповеден начин);

2. Прости нелични глаголски облици су:

- 2.1. радни глаголски придев (л-форма),
- 2.2. трпни глаголски придев (глаголска придавка),
- 2.3. глаголски прилог садашњи (глаголска придавка),
- 2.4. глаголска именица (глаголска именка);

3. Сложени лични глаголски облици су:

- 3.1. перфекат (минато неопределено свршено/несвршено време),
- 3.2. плусквамперфекат (предминато време),
- 3.3. футур (идно време),
- 3.4. прошло-будуће, или балкански потенцијал или иреални кондиционал (минато-идно),
- 3.5. препричан (незасведочен) футур (идно прекажано),
- 3.6. потенцијал (можен начин),
- 3.7. глаголске конструкције с *има* и трпним придевом у с. р.,
- 3.8. глаголске конструкције са *сум* и трпним придевом који разликује род у једнини.

forme	Времена	
	Проста	сложена
личне	<ol style="list-style-type: none"> 1. презент – сегашно 2. аорист – минато определено свршено 3. имперфекат – минато определено несвршено 	<ol style="list-style-type: none"> 1. перфекат – минато неопределено свршено/несвршено 2. плусквамперфекат – предминато 3. футур – идно 4. прошло-будуће – минато-идно 5. футур индиректно саопштен – идно прекажано 6. гл. конструкции с има/нема – конструкции со има/нема, има-комструкции 7. гл. конструкции са сум – конструкции со сум, сум-конструкции
	Н а ч и н и	
	1. императив – заповеден	1. потенцијал – можен
неличне	<ol style="list-style-type: none"> 1. радни гл. придев – л-форма 2. трпни гл. придев – глаголска придавка 3. глаголска именица – глаголска именка 4. глаголски прилог 	

ПРОСТИ ЛИЧНИ ГЛАГОЛСКИ ОБЛИЦИ

У просте личне глаголске облике спадају: 1. гл. времена: презент, имперфекат, аорист; и 2. гл. начин: императив. Они се састоје из једне речи у оквиру које разликујемо корен, основу и наставак за облик на основу којег се може одредити лице, број и време или начин (*чит-а-ме* = 1. л. мн. презента : *чит-а-вме* = 1. л. мн. имперфекта : *чит-а-јте* = 2. л. мн. императива).

ПРЕЗЕНТ (СЕГАШНО ВРЕМЕ)

Творба. Гради се од презентске основе на (-*а*, -*е*, -*и*) и наставака: у јд. 1. -(*а*)*м*, 2. -*и*, 3. -*ѳ*, и у мн. 1. -*ме*, 2. -*те*, 3. -*ат*, при чему треба истаћи да се само код глагола *а*-групе лични наставак -*м* додавао на презентску основу -*а*, па су се потом вокал основе и -*м* уопштили као наставак и код остале две групе, код којих се додавао на корен (*чита+м* > -*ам*, *плет-ам*, *пе-ам*; *мол-ам*, *број-ам*). Код глагола *е*- и *и*-групе у 3. л. мн. наставак -*ат* (< стсл. -*жтъ*) додаје се на корен (*плет-ат*, *пе-ат*; *мол-ат*, *број-ат*), а код *а*-групе на основу, те се пишу два *а*, а изговара једно дуго *ā* (*чита-ат*). У 3. л. јд. нема наставка (-*ѳ*). Оно се користи као основни облик глагола у речницима (*купи*), док је у бугарском (*купа*) и грчком (*αγοράζω*) у тој функцији 1. л. јд., а у српском инфинитив (*купити*).

Конјугација

a-група: *чит-а*

јас	(не) чита-м	ние	(не) чита-ме
ти	(не) чита-ш	вие	(не) чита-те
тој			
таа	(не) чита-ø	тие	(не) чита-ат
тоа			

e-група: *плет-е*

јас	плет-ам	ние	плете-ме
ти	плете-ш	вие	плете-те
тој			
таа	плете-ø	тие	плет-ат
тоа			

e-група: *пе-е*

јас	пе-ам	ние	пее-ме
ти	пее-ш	вие	пее-те
тој			
таа	пее-ø	тие	пе-ат
тоа			

i-група: *мол-и*

јас	мол-ам	ние	моли-ме
ти	моли-ш	вие	моли-те
тој			
таа	моли-ø	тие	мол-ат
тоа			

i-група: *бро-и*

јас	број-ам	ние	брои-ме
ти	брои-ш	вие	брои-те
тој			
таа	брои-ø	тие	број-ат
тоа			

Значења презента. Поред основног, презент може да означава: прошлост, будућност, хабитуалност, свевременост, истовременост, готовост, услов и др.

1. **Основно:** Глаголи несвршеног вида имају основно значење презента јер се радња њима именована поклапа са моментом говора (Јас ви *зборувам сега* за глаголите, а ви *пишувате*). Међутим, та радња може да захвата и део прошлости и део будућности (Од минатото лето живеам во Македонија). Од свршених глагола презент се користи у зависним реченицама или са партикулама (Ако ме поканиш, ќе дојдам. Сакам да го посетам).
2. **Прошлост:** Пред два дена, ние така *седиме* во кафеана и *зборуваме* за тие настани што се случиле во нашево село.
3. **Будућност:** Утре *патувам* за Грција. В петок *имаме* испит по македонски јазик.
4. **Понављање (хабитуалност, уобичајеност):** Во петок / секој петок *имаме* часови по македонски јазик.
5. **Свевременост (и гномско/пословично):** Реката Сава *се влева* во Дунав. Жеден коњ матна вода *не гледа*.
6. **Истовременост:** Откако *живее* во Германија, *не зборува повеќе* македонски.
7. **Готовост:** Чекај ме дома, *доаѓам* за пет минути.
8. **Услов:** Ако ме поканиш, *ќе* дојдам. *Ме поканиш* ли, *ќе* дојдам.

ИМПЕРФЕКАТ

(МИНАТО ОПРЕДЕЛЕНО НЕСВРШЕНО ВРЕМЕ)

Творба. Гради се од имперфекатске основе, која је код глагола *a*-групе на *-а* (*чит-а-в*), а код *e*-групе и *и*-групе на *-е*, (*плет-е-в*; *мол-и > мол-е-в*). Дакле, код глагола *и*-групе презентска основа се мења у *-е*. Наставци су у јд. 1. *-в*, 2. *-ше*, 3. *-ше*, а у мн. 1. *-вме*, 2. *-вте*, 3. *-а*. Када се у 3. л. мн. нађу три вокала, између последња два се пише *ј* (*пееја*, *броеја*). Имперфекат се гради првенствено од несвршених, али и од свршених глагола, при чему се ти облици користе у зависним реченицама или с партикулом (Ако ме *поканеше*, ќе дојдев).

Конјугација

а-група: чит-а

јас	(не) чита-в	ние	(не) чита-вме
ти	(не) чита-ше	вие	(не) чита-вте
тој			
таа	(не) чита-ше	тие	(не) чита-а
тоа			

е-група: плет-е

јас	плете-в	ние	плете-вме
ти	плете-ше	вие	плете-вте
тој			
таа	плете-ше	тие	плете-а
тоа			

е-група: пее-е

јас	пее-в	ние	пее-вме
ти	пее-ше	вие	пее-вте
тој			
таа	пее-ше	тие	пее-ја
тоа			

и-група: мол-и > мол-е

јас	мол-е-в	ние	мол-е-вме
ти	мол-е-ше	вие	мол-е-вте
тој			
таа	мол-е-ше	тие	мол-е-а
тоа			

и-група: бро-и > бро-е

јас	брое-в	ние	брое-вме
ти	брое-ше	вие	брое-вте
тој			
таа	брое-ше	тие	брое-ја
тоа			

Значења имперфекта. Поред основног значења, имперфекат може да означава: понављање, готовост, благу заповест и услов.

1. **Основно:** Несвршеним глаголима означава се радња која се одвијала у прошлости, при чему је говорник или њен вршилац или сведок њене реализације (Вчера бев со Петрета во кафеана и тој цела ноќ тиеше).
2. **Услов:** Да дојдеше порано, ќе земеше леб. Купеше ли кола, немаше да одиш на море годинава.
3. **Понављање:** Секоја недела станувавме порано и сите одевме во црквата.
4. **Блага заповест:** Да ми земеше (= *те молам, земи ми*) и мене леб.
5. **Готовост:** Сигурно доаѓав, да не врнеше дожд.

АОРИСТ

(МИНАТО ОПРЕДЕЛЕНО СВРШЕНО ВРЕМЕ)

Творба. Аорист се гради првенствено од аористне основе (в. глаголске основе, стр. 20-21) свршених глагола и наставака: у једнини: 1. -в, 2. -џ, 3. -џ, и у множини: 1. -вме, 2. -вте, 3. -а. Код глагола е-групе, који у аористу имају основу -о-, можемо говорити о наставцима млађег сигматског аориста (-ов, -е, -е; -овме, -овте, -оа) или о аористној основи на -о- која се у 2. и 3. л. јд. мења у -е, како се то спомиње у неким македонским граматикама. Када се аористна основа завршава на -џ, у 3. л. мн. између корена и наставка се пише *ј* (*исти-ј-а, истру-ј-а, чу-ј-а*), а пише се и када се аористна основа завршава на -и- (*измоли-ј-а*). Графема *ј* се такође пише у том лицу када се у низу нађу три вокала (*исмеа-ј-а, иснеа-ј-а*).

Конјугација

Глаголи а-групе

а-група: прочит-а

јас	(не) прочита-в	ние	(не) прочита-вме
ти	(не) прочита-ø	вие	(не) прочита-вте
тој			
таа	(не) прочита-ø	тие	(не) прочита-а
тоа			

Глаголи е-групе

е-група: со-тр-е, пре-мр-е

е-основа: со-тр-е, пре-мр-е

јас	сотре-в премре-в	ние	сотре-вме премре-вме
ти	сотре-ø премре-ø	вие	сотре-вте премре-вте
тој			
таа	сотре-ø премре-ø	тие	сотре-а премре-а
тоа			

е-група: крен-е, исме-е, напиш-е

а-основа: крен-а, исме-а, напиш-а

уп. срп. крену²-ти, исмеја-ти, написа-ти

јас	крена-в исмеа-в напиша-в	ние	крена-вме исмеа-вме напиша-вме
ти	крена-ø исмеа-ø напиша-ø	вие	крена-вте исмеа-вте напиша-вте
тој			
таа	крена-ø исмеа-ø	тие	крена-а исмеа-ја
тоа	напиша-ø		напиша-а

² Старословенско -нж- у српском је дало -ну-, а у македонском -на-, док је у презенту у сва три језика -не-.

е-група: *испи-е, истру-е, чу-е*
 ø-основа: *испи-ø, истру-ø, чу-ø*

јас	испи-в истру-в чу-в	ние	испи-вме истру-вме чу-вме
ти	испи-ø истру-ø чу-ø	вие	испи-вте истру-вте чу-вте
тој таа тоа	испи-ø истру-ø чу-ø	тие	испи-ј-а истру-ј-а чу-ј-а

е-група: *дојд-е, влез-е, реч-е*
 о-основа: *дојд-о, влез-о, рек-о*
 уп. срп. *дођ-о-х, улег-о-х, рек-о-х*

јас	дојд-о-в влез-о-в рек-о-в	ние	дојд-о-вме влез-о-вме рек-о-вме
ти	дојд-е влез-е реч-е	вие	дојд-о-вте влез-о-вте рек-о-вте
тој таа тоа	дојд-е влез-е реч-е	тие	дојд-о-а влез-о-а рек-о-а

Глаголи и-групе

и-група: *замоли-и*
 и-основа: *замоли-и*

јас	замоли-в	ние	замоли-вме
ти	замоли-ø	вие	замоли-вте
тој таа тоа	замоли-ø	тие	замоли-ј-а

и-група: оздрав-и, остар-и, побел-и
е-основа: оздрав-е, остар-е, побел-е
 уп. срп. *оздрав-е-ти, остар-е-ти, побел-е-ти* (Ћ >е)

јас	оздраве-в	ние	оздраве-вме
	остаре-в		остаре-вме
	побеле-в		побеле-вме
ти	оздраве-∅	вие	оздраве-вте
	остаре-∅		остаре-вте
	побеле-∅		побеле-вте
тој	оздраве-∅	тие	оздраве-а
таа	остаре-∅		остаре-а
тоа	побеле-∅		побеле-а

и-група: избро-и, посто-и³, издрж-и
а-основа: избро-ј-а, посто-ј-а, издрж-а
 уп. срп. *изброј-а-ти, постој-а-ти, издрж-а-ти*

јас	изброја-в	ние	изброја-вме
	постоја-в		постоја-вме
	издржа-в		издржа-вме
ти	изброја-∅	вие	изброја-вте
	постоја-∅		постоја-вте
	издржа-∅		издржа-вте
тој	изброја-∅	тие	изброја-а
таа	постоја-∅		постоја-а
тоа	издржа-∅		издржа-а

Значења аориста. Поред основног значења, њиме се може исказати и будућност, услов, свременост.

- Основно:** Означава радњу која се у потпуности реализовала у једном моменту у прошлости, при чему је говорник сведок те радње или учесник у њеној реализацији (*Вчера наминав во кафеана и го видов Петрета дека исти само едно пиво*).
- Будућност:** Дајте ми малку леб, оти *умрев* (= *ќе умрам*) од глад.
- Услов:** *Собрав* (= *ако собирам*) ли доволно пари, *ќе патувам* на одмор.

³ *Постои* `застати на кратко`.

4. *Свевременост (гномско, пословично)*: Умот дојде, ама времето пројде.

ИМПЕРАТИВ (ЗАПОВЕДЕН НАЧИН)

Творба. Гради се од несвршених и свршених глагола помоћу два типа наставака: 2. л. јд. *-ј*, 2. л. мн. *-јте* и 2. л. јд. *-и*, 2. л. мн. *-ете*. Први тип наставака (*-ј/-јте*) код глагола *-а*-групе додаје се на презентску основу (*чита-ј*, *чита-јте*), а код *е*-групе и *и*-групе на корен који се завршава на вокал (пе-е: *пе-ј*, *пе-јте*, изми-е: *изми-ј*, *изми-јте*; бро-и: *бро-ј*, *бро-јте*, сто-и: *сто-ј*, *сто-јте*). Други тип наставака (*-и/-ете*) имају глаголи *е*-групе и *и*-групе чији се корен завршава на сугласник (плет-е: *плет-и*, *плет-ете*, печ-е: *печ-и*, *печ-ете*; нос-и: *нос-и*, *нос-ете*).

Негирани облици су са речцом *не*, углавном код несвршених глагола (*не читај*, *не пеј*, *не молете*). Ако се негација употреби уз императив свршеног глагола, тада се њиме изражава претња (*Не дојди на време, па ќе видиш што ќе се случи!*). И несвршени и свршени глаголи могу имати и перифрастичну негацију са императивом *немој/немојте + да + презент* (*Немој да читаш. Немојте да читате. Немој да се исечеш. Немојте да се исечете*).

Видели смо да се директна заповест изражава само у 2. лицу, тј. саговорнику или саговорницима. Речцама *да* и *нека* са презентом може се изразити индиректна заповест трећем лицу (*да/нека чита/читаат; да/нека брои/бројат; да/нека носи/носат*), а са *да + презент* и другом (*да јадеш, да јадете*).

Конјугација

Наставак *-j/-jте*:

a-група: *чит-а + -j/-jте*

		ние	да (не) читаме немој да читаме
ти	(не) чита-ј / да (не) читаш немој да читаш	вие	(не) чита-јте / да (не) читате немојте да читате
тој таа тоа	да/нека (не) чита немој да чита	тие	да/нека (не) читаат немој да читаат

e-група: *пе-е (корен на вокал + -j/-jте)*

		ние	да (не) пееме немој да пееме
ти	(не) пе-ј / да (не) пееш немој да пееш	вие	(не) пе-јте / да (не) пеете немојте да пеете
тој таа тоа	да/нека (не) пее немој да пее	тие	да/нека (не) пеат немој да пеат

и-група: *бро-и (корен на вокал + -j/-jте)*

		ние	да (не) броиме немој да броиме
ти	(не) бро-ј / да (не) броиш немој да броиш	вие	(не) бро-јте / да (не) броите немојте да броите
тој таа тоа	да/нека (не) брои немој да брои	тие	да/нека (не) бројат немој да бројат

Наставак -и/-ете:

е-група: плет-е (корен на сугласник + -и/-ете)

		ние	да (не) плетеме немој да плетеме
ти	(не) плет-и / да (не) плетеш немој да плетеш	вие	(не) плет-ете / да (не) плетете немојте да плетете
тој таа тоа	да/нека (не) плете немој да плете	тие	да/нека (не) плетат немој да плетат

и-група: нос-и (корен на сугласник + -и/-ете)

		ние	да (не) носиме немој да носиме
ти	(не) нос-и / да (не) носиш немој да носиш	вие	(не) нос-ете / да (не) носите немојте да носите
тој таа тоа	да/нека (не) носи немој да носи	тие	да/нека (не) носат немој да носат

Значења императива. Поред основног значења, њиме се може изразити: прошлост, понављање, свевременост, услов и лични став.

1. **Основно:** Императивом или да + презент саговорнику се упућује нека заповест (*Јади/јадете* сè што се изнесе пред вас = *Да јадеш/да јадете* сè што се изнесе пред вас).
2. **Прошлост:** Кога бевме тргнале, беше уште ноќ. *Оди, оди*, напладне пристигнавме дома.
3. **Понављање:** Секој ден ми е ист, *готви* јадења, *миј* садови, *пери* алишта, *чисти* куќа.
4. **Свевременост (гномско):** *Рани* куче да ти лае! *Јади* помалку – *живеј* подолго!
5. **Услов:** *Побрзaj* (= ако побрзаш), сигурно ќе стигнеш.
6. **Лични став:** *Слушни* го што зборува – самиот го напишал тој труд!

ПРОСТИ НЕЛИЧНИ ГЛАГОЛСКИ ОБЛИЦИ

Прости нелични глаголски облици су представљени једном речју која се састоји из корена, основе и наставака за облик из којих се не може одредити лице, тј. учесници у комуникацији, али може: род, број, вид (*молил, молила, молило; молиле : молел, молела, молело; молеле; пеен, пеена, пеено; пеени : пеан, пеана, пеано; пеани; пеење; пеејќи*).

У ову групу спадају: радни глаголски придев (л-форма), трпни глаголски придев (глаголска придавка), глаголска именица (глаголска именка) и глаголски прилог садашњи (глаголски прилог). Прва два облика учествују у градњи сложених глаголских форми (*сум читал; имам читано*), док су друга два обично кондензатори зависних реченица (дојде на *извинување = за да се извини; Читајќи ја книгата, заспав = Додека су читал...*).

РАДНИ ГЛАГОЛСКИ ПРИДЕВ (Л-ФОРМА)

Македонски назив за овај глаголски облик је л-форма пошто се и у мушком роду јавља наставак (*-л, -ла, -ло, -ле*).

Творба. Специфичност македонског језика у односу на друге словенске језике је што један глагол може да има и несвршен и свршен вид л-форме. Код глагола а-групе то се постиже префиксима (*читал : про-читал*). Код глагола остале две групе глаголски вид се разликује на основу имперфекатске (*-е*) и аористне основе (*-а-, -и-, -о-, -џ-*). Тако нпр. један свршен глагол (*изброи, падне*) има и свршену (*избројал, паднал*) и несвршену (*изброел, паднел*) л-форму. Несвршени глаголи (*носи, пее, тече*) такође могу да имају свршену (*носил, пеал, текол*) и несвршену л-форму (*носел, пеел, течел*). Код глагола с аористном основом на *-о-* долази до елизије тог вокала у ж. и с. р. и у мн. облику л-форме (*влезол, влезла, влезло, влезле; пекол, пекла, пекло, пекле; текол, текла, текло, текле*). Ако се упореди свршена (*влезол, пекол, текол; брал, клал*) и несвршена л-форма (*влезел, печел, течел; берел, колел*), уочавамо превој вокала (о : е, ѻ : о, Ѻ : е). У неким облицима долази до

губљења целог слога у свршеном виду (*дадел : дал, јадел : јал, плетел : плел*).

Употреба. Л-форма се користи за градњу сложених глаголских облика: перфекта, плусквамперфекта, незасведоченог/препричаног футура и потенцијала. У перфекту се могу користити и свршена и несвршена л-форма (*јас сум молил/модел*), у плусквамперфекту углавном свршена (*јас бев замолил*), у незасведоченом/препричаном футуру само несвршена л-форма (*јас ќе сум модел/замодел*) и у потенцијалу од несвршених глагола само несвршена, а од свршених само свршена форма (*јас би модел/замолил*).

РАДНИ ГЛАГОЛСКИ ПРИДЕВ (Л-ФОРМА)

вид:		свршен				несвршен			
		једнина		множина		једнина		множина	
број:	м	Ж	с	м	ж	с	м	ж	с
род:	-Л	-ЛА	-ЛЮ	-Л	-ЛА	-ЛЮ	-Л	-ЛА	-ЛЮ
наст.									
група	основа								
	основа								
А	А	про/ читал	про/ читала	про/ читало	про/ читале	читал	читала	читало	читале
		носил	носила	носило	носиле	носел	носила	носило	носиле
И	И	бројал	бројала	бројало	бројале	броел	броела	броело	броеле
		станал	станала	станало	станале	станел	станела	станело	станеле
Е	А	плакал	плакала	плакало	плакале	плачел	плачела	плачело	плачеле
		пеал	пеала	пеало	пеале	пеел	пеела	пеело	пееле
О	О	рекол	рекла	рекло	рекле	речел	речела	речело	речеле
		влегол	влегла	влегло	влегле	влезел	влезела	влезело	влезеле
Ø	Ø	тресол	тресла	тресло	тресле	тресел	тресела	тресело	треселе
		дал	дала	дало	дале	дадел	дадела	дадело	даделе
	Ø	плел	плела	плело	плеле	плетел	плетела	плетело	плетеле
		пил	пила	пило	пиле	пиел	пиела	пиело	пиле
		имперфекатска				(ке)(да)(ако)			
		основа		А		Е			
		везник/ке							

ПОСЕБНИ СЛУЧАЈЕВИ ОБРАЗОВАЊА Л-ФОРМЕ

глагол	свршена л-форма	везник	несвршена л-форма
иде дојде најде	ишол ишла ишло ишле дошол дошла дошло дошле нашол нашла нашло нашле	(да) (ако)	идел идела идело иделе дојдел дојдела дојдело дојделе најдел најдела најдело најделе
биде земе	бил била било биле зел зела zelo зеле		бидел бидела бидело биделе земел земела земел земеле
види знае дознае	(дијал.) вишол вишла вишло вишле (дијал.) знал знала знало знале дознал дознала дознало дознале		видел видела видело виделе знаел знаела знаело знале дознаел дознаела дознаело дознаеле
бере дере пере коле постеле меле	(на)брал (на)брала (на)брало (на)брале (о)драл (о)драла (о)драло (о)драле (ис)прал (ис)прала (ис)прало (ис)прале (ис)клал (ис)клала (ис)клало (ис)клале послал послала послало послале (со)млел (со)млела (со)млело (со)млеле		берел берела берело береле дерел дерела дерело дереле перел перела перело переле колел колела колело колеле постелел постелела постелело постелеле мелел мелела мелело мелеле

ТРПНИ ГЛАГОЛСКИ ПРИДЕВ (ГЛАГОЛСКА ПРИДАВКА)

Творба. Глаголски придев се гради помоћу две групе наставака (-н, -на, -но, -ни и т, -та, -то, -ти) који се додају углавном на две основе (-а- и -е-). Прва основа (-а-) јавља се код глагола а-групе (*читан, бањат*), код глагола е-групе (*пеан, исмеан; кренат, дигнат*) и и-групе (*избројан, одржан*) чија је аористна основа на -а-. Код осталих глагола е-групе (*плетен, пеен, излеен*) и и-групе (*газен, носен, саден, ранет*) основни вокал је -е-. Наставци са т се јављају када се испред основе

налази н (*крена*, *ранет*). Видимо да се код глагола и-групе не јавља прасловенско јотовање (*гажен*, *ношен*). Неки глаголи имају форме за свршен (*пеан*, *бран*, *дран*, *пран*) и несвршен вид (*пеен*, *берен*, *дерен*, *перен*).

Специфичност македонског језика је што се глаголски придев може градити и од непрелазних глагола (*појден*, *седнат*, *шетан*).

група:		А		Е		И > Е	
глагол:		бања	чита	пукне	плете	рани	носи
корен:		на -Њ-	остали	на -Н-	остали	на -Н-	остали
род		Једнина					
наст.		Једнина					
м	-Т/-Н	бања-т	чита-н	пукна-т	плете-н	ране-т	носе-н
ж	-ТА/-	бања-	чита-на	пукна-	плете-	ране-	носе-на
с	НА	та	чита-	та	на	та	носе-
	-ТО/-	бања-	но	пукна-	плете-	ране-	но
	НО	то		то	но	то	
Множина							
-ТИ/-		бања-	чита-	пукна-	плете-	ране-	носе-
НИ		ти	ни	ти	ни	ти	ни

Употреба. Глаголски придев може да се употреби уз именицу, са помоћним глаголом или самостално. Када се јавља уз именицу, тада има атрибуцку функцију и са њом се слаже у роду и броју (*прочитан роман*, *прочитана книга*, *прочитано писмо*, *прочитани весници*). Када се употребљава са помоћним глаголима, тада има глаголску службу. Глаголски придев се јавља у конструкцијама са *сум* и са *има*.

Када се употребљава са *сум*, тада глаголски придев у једнини разликује сва три рода. Ако је глаголски придев образован од прелазног глагола, тада је у питању пасивна конструкција (Книгата *е купена* на саем на книгите. Победниците секогаш *беа носени* на раце). Ако је глаголски придев образован од непрелазног глагола, тада он има исту функцију као и радни глаголски придев (Петре *е шетан* (= се шетал) по цел свет. Петре *беше шетан* (= беше се шетал) по цел свет).

Када се употребљава са глаголом *има*, глаголски придев се јавља увек у средњем роду (*имам, имама купено книга*).

Глаголски придев може да се супстантивизира (*минато` прошлост`, умрен` мртац`*).

ГЛАГОЛСКА ИМЕНИЦА (ГЛАГОЛСКА ИМЕНКА)

Творба. Глаголска именица се образује наставцима *-ње, -ние* и *-тие*. Првим наставком (*-ње*) образују се именице од несвршених глагола, а другима двама, најчешће од свршених, с тим што је њихов број ограничен. Као и код имперфекта постоје само две основе: на *-а-*, код *а*-групе (*бакнува-ње, бара-ње, бања-ње, чита-ње, шета-ње*) и на *-е-*, код *е*-групе (*кае-ње, пее-ње, плете-ње*) и *и*-групе (*деле-ње, носе-ње, седе-ње, стое-ње*). Дакле, код глагола *и*-групе презентска основа *-и* мења се у имперфекатску *-е* (*мол-и > мол-е-ње*).

Што се тиче наставака *-ние* и *-тие*, они се ретко срећу и везују се углавном за свршене глаголе (*оддели > одделе-ние, реши > реше-ние; открие > откри-тие, покрие > покри-тие, издаде > изда-ние, воспита > воспита-ние, и ређе, за несвршене (засадава > заседа-ние, признава > призна-ние, образува > образова-ние)*). Из примера видимо да долази до различитих адаптација основе. Иначе, ови наставци су остаци из црквенословенског језика.

група:	А		Е			И > Е	
глаголи наставак	Чита	воспита	пее	издаде	открие	носи	реши
-ЊЕ	чита- ње		пее- ње			носе- ње	
-НИЕ		воспита- ние		изда- ние			реше- ние
-ТИЕ					откри- тие		

Употреба. Глаголска именица има особине именице и глагола. Од именских категорија поседује: род (*тоа барање*, с. р.), број (*барање*, јд. и *барања*, мн.) и члан (*барањето*, *барањата*). За глаголе се везује тиме што је изведена од глаголске основе и што се њоме именује глаголски процес. Међутим, у појединим случајевима она означава одређене предмете (*јадење* `храна`, *пиење* = *пијалак* `пиће`, *носење* = *облека* `одећа`).

У предлошкој конструкцији глаголска именица је синонимна са неким другим глаголским обликом (*Ве молам*, *без викање* = *не викајте*; *Ми зборуваше за мајка му со плачење* = *плачејќи*). Уз модалне глаголе она стоји уместо српског инфинитива (*Уште многу треба работење* = *радити* врз таа тема).

Измеѓу глаголске и опште именице изоставља се предлог *на* (*нижење тутун* `низање дувана`, *сеење пченка* `сејање кукуруза`).

Глаголска именица са предлогом често је кондензатор неке од зависних реченица:

- (а) Таа дојде *на извинување* = *за да се извини* (намерна реченица),
- (б) Тој се врати дома *на разденување* = *кога се разденуваше* (временска),
- (в) Тој зеде нож *за колење* = *со кој се коле* (односна),
- (г) *Со штедење* = *ако штедиш*, ќе собереш пари за кола (условна),
- (д) Не го положив испитот *поради невнимание* = *затоа што не внимавав* (узрочна).

ГЛАГОЛСКИ ПРИЛОГ САДАШЊИ (ГЛАГОЛСКИ ПРИЛОГ)

Творба. Глаголски прилог се гради од имперфекатске основе (-а-, -е-) несвршених глагола и наставка -јќи (*чита-јќи*; *плете-јќи*, *пее-јќи*; *мол-и* > *моле-јќи*, *бро-и* > *брое-јќи*). На акценатском плану, треба истаћи да је нагласак увек на вокалу основе (*молé-јќи*).

група:	А	Е	И > Е
глаголи: наставак	чита	пее	нос-и > нос-е
-ЈКИ	чита-јќи	пее-јќи	носе-јќи

Употреба. Глаголским прилогом се означавала нека радња која је трајала у исто време када и радња изразена личним глаголским обликом. Личним глаголским обликом се покажује када се та паралелност радњи реализовала: (а) у прошлости (Петре одеше дома *пеејќи*), (б) у садашњости (Петре оди дома *пеејќи*) или (в) у будућности (Петре ќе оди дома *пеејќи*). Из примера видимо да је субјекат заједнички и за лични глаголски облик, испред којег стоји, и за нелични, тј. за глаголски прилог.

Глаголски прилог често представља кондензовану временску реченицу (*Одејќи = кога одев* дома, го видов својот пријател), чиме се постиже сажетији стил.

Глаголски прилог може често да се замени глаголском именицом са предлогом (Ми зборуваше за мајка му *плачејќи = со плачење*).

ПОМОЋНИ ГЛАГОЛИ

Помоћним глаголима граде се сложени глаголски облици. У помоћне глаголе спадају *сум/биде* и *има*, док су *ке* и *би* партикуле. Уз њих ћемо обрадити и глаголе *бидува* и *нејке*.

Помоћни глагол *сум/биде*

Презентом глагола *сум* гради се (не)свршен перфекат (*Сум те молил/модел за помош*) и препричан футур (*Јас ке сум те модел*), а имперфектом (*бев*) плусквамперфекат (*Кога ме побара, јас веќе бев легнал*). Партикулом *би* (од аориста) гради се потенцијал (*Јас би те модел*). Сви облици глагола *сум* учествују у градњи глаголских конструкција са глаголским придевом који у једнини разликује род (*Сум роден/родена* во Нови Сад).

Глагол *биде* се користи у конструкцијама са *да* + презент (*Сакам да бидам професор*), али и у зависним реченицама након везника *ако*, *кога* (*Ако/Кога бидам слободен, ке те побарам*).

Глагол *бидува* јавља се само у 3. л. јд. (*бидувало тоа* = бивало је то / дешавало се то; *тоа не бидува да го правиш* = то не ваља / није добро да чиниш; *крвта не бидува вода* = крв није вода; *за ништо не го бидува* = ни за шта није способен).

Глаголски прилог *бидејќи* данас има функцију везника (*Не сака да дојде бидејќи не е поканет* = Не жели да дође будући да / јер/пошто није позван; *Бидејќи не ме поканија, не посакав да дојдам*. Пошто/зато што/кад ме нису позвали, нисам пожелео да дојем.).

Презент, сум

јас	(не) сум	ние	(не) сме
ти	(не) си	вие	(не) сте
тој			
таа	(не) е	тие	(не) се
тоа			

Презент, (ако/да/кога) биде

јас	ако/да (не) бид-ам	ние	ако/да (не) биде-ме
ти	ако/да (не) биде-ш	вие	ако/да (не) биде-те
тој			
таа	ако/да (не) биде-ø	тие	ако/да (не) бид-ат
тоа			

Футур (ќе + презент или има/нема + да + презент)

јас	(не) ќе бид-ам има/нема да бид-ам	ние	(не) ќе биде-ме има/нема да биде-ме
ти	(не) ќе биде-ш има/нема да биде-ш	вие	(не) ќе биде-те има/нема да биде-те
тој			
таа	(не) ќе биде-ø	тие	(не) ќе бид-ат
тоа	има/нема да биде-ø		има/нема да бид-ат

Имперфекат

(имперф. основа на бе- + -в, -ше, -ше, -вме, -вте, -а)

јас	(не) бе-в	ние	(не) бе-вме
ти	(не) бе-ше	вие	(не) бе-вте
тој			
таа	(не) бе-ше	тие	(не) бе-а
тоа			

Прошло-будуће (ќе + имперфекат)

јас	(не) ќе бе-в, немаше да бид-ам	ние	(не) ќе бе-вме, немаше да биде-ме
ти	(не) ќе бе-ше, немаше да биде-ш	вие	(не) ќе бе-вте, немаше да биде-те
тој			
таа	(не) ќе бе-ше, немаше да биде-ø	тие	(не) ќе бе-а, немаше да бид-ат
тоа			

Несвршен перфекат

(през. гл. сум + несвр. л-форма: биде + -л, -ла, -ло, -ле)

јас	(не) сум биде-л, -ла	ние	(не) сме биде-ле
ти	(не) си биде-л, -ла	вие	(не) сте биде-ле
тој	(не) (!) биде-л		
таа	(не) (!) биде-ла	тие	(не) (!) биде-ле
тоа	(не) (!) биде-ло		

Препричан футур (ќе + несвршен перфекат)

јас	(не) ќе сум биде-л, -ла немало да бид-ам	ние	(не) ќе сме биде-ле немало да биде-ме
ти	(не) ќе си биде-л, -ла немало да биде-ш	вие	(не) ќе сте биде-ле немало да биде-те
тој	(не) ќе (!) биде-л		
таа	(не) ќе (!) биде-ла	тие	(не) ќе (!) биде-ле
тоа	(не) ќе (!) биде-ло немало да бид-ø		немало да бид-ат

Свршен перфекат:

(през. гл. сум и свр. л-форма: би- + -л, -ла, -ло, -ле)

јас	(не) сум би-л, -ла	ние	(не) сме би-ле
ти	(не) си би-л, -ла	вие	(не) сте би-ле
тој	(не) (!) би-л		
таа	(не) (!) би-ла	тие	(не) (!) би-ле
тоа	(не) (!) би-ло		

Плусквамперфекат (имперф. гл. биде + (не)свр. л-форма)

јас	(не) бев биде-л, -ла / би-л, -ла	ние	(не) бевме биде-ле / би-ле
ти	(не) беше биде-л, -ла / би-л, -ла	вие	(не) бевте биде-ле / би-ле
тој	(не) беше биде-л / би-л		
таа	(не) беше биде-ла / би-ла	тие	(не) беа биде-ле / би-ле
тоа	(не) беше биде-ло / би-ло		

Потенцијал (би + (не)свр. л-форма)

јас	би би-л, -ла	ние	(не) би би-ле
ти	би би-л, -ла	вие	(не) би би-ле
тој	(не) би би-л		
таа	(не) би би-ла	тие	(не) би би-ле
тоа	(не) би би-ло		

Императив (корен *бид-* + *-и, -ете*)

		ние	да бидеме
ти	бид-и / да бидеш	вие	биде-те да бидете
тој таа тоа	да/нека биде	тие	да/нека бидат

Глаголска л-форма: несвр. биде-л, биде-ла, биде-ло, биде-ле; свр. би-л, би-ла, би-ло, би-ле

Глаголски придев: биде-н, биде-на, биде-но, биде-ни

Глаголски прилог: биде-јќи

Партикула *ќе* и глагол *нејќе*

Афирмативни облици глагола *хтети* сведени су на партикулу *ќе* (< *це*), док негирани чувају своје облике. У македонском функцију глагола *хтети* у потврдном облику преузео је глагол *сака*. Партикула *ќе* учествује у градњи футура (*ќе дојдам*), прошло-будућег времена (*ќе дојдев*) и препричаног футура (*ќе сум дојдел*).

Конјугација глагола *нејќе*

Презент			
јас	нејќ-ам	ние	нејќе-ме
ти	нејќе-ш	вие	нејќе-те
тој таа тоа	нејќе-ø	тие	нејќ-ат

Футур

јас	(не) ќе нејќ-ам има да нејќ-ам нема да нејќ-ам	ние	(не) ќе нејќе-ме има да нејќе-ме нема да нејќе-ме
ти	(не) ќе нејќе-ш има да нејќе-ш нема да нејќе-ш	вие	(не) ќе нејќе-те има да нејќе-те нема да нејќе-те
тој таа тоа	(не) ќе нејќе-ø има да нејќе-ø нема да нејќе-ø	тие	(не) ќе нејќ-ат има да нејќ-ат нема да нејќ-ат

Имперфекат

јас	(не) нејќе-в	ние	(не) нејќе-вме
ти	(не) нејќе-ше	вие	(не) нејќе-вте
тој таа тоа	(не) нејќе-ше	тие	(не) нејќе-а

Прошло-будуће

јас	(не) ќе нејќе-в немаше да нејќ-ам	ние	(не) ќе нејќе-вме немаше да нејќе-ме
ти	(не) ќе нејќе-ше немаше да нејќе-ш	вие	(не) ќе нејќе-вте немаше да нејќе-те
тој таа тоа	(не) ќе нејќе-ше немаше да нејќе-ø	тие	(не) ќе нејќе-а немаше да нејќ-ат

Несвршен перфекат

јас	(не) сум нејќе-л, -ла	ние	(не) сме нејќе-ле
ти	(не) си нејќе-л, -ла	вие	(не) сте нејќе-ле
тој таа тоа	(не) (!) нејќе-л (не) (!) нејќе-ла (не) (!) нејќе-ло	тие	(не) (!) нејќе-ле

Препричан футур

јас	(не) ќе сум нејќе-л, -ла немало да нејќ-ам	ние	(не) ќе сме нејќе-ле немало да нејќе-ме
ти	(не) ќе си нејќе-л, -ла немало да нејќе-ш	вие	(не) ќе сте нејќе-ле немало да нејќе-те
тој таа тоа	(не) ќе (!) нејќе-л (не) ќе (!) нејќе-ла (не) ќе (!) нејќе-ло немало да нејќе-ѓ	тие	(не) ќе (!) нејќе-ле немало да нејќ-ат

Потенцијал

јас	(не) би нејќе-л, -ла	ние	(не) би нејќе-ле
ти	(не) би нејќе-л, -ла	вие	(не) би нејќе-ле
тој таа тоа	(не) би нејќе-л (не) би нејќе-ла (не) би нејќе-ло	тие	(не) би нејќе-ле

Императив (корен нејќ- + -и, -ете)

		ние	да нејќеме
ти	(не) нејќ-и / немој да нејќеш	вие	(не) нејќе-те немојте да нејќете
тој таа тоа	да/нека (не) нејќе	тие	да/нека (не) нејќат

Има-конструкција:

Балкански перфекат (през. гл. *има* + гл. придев у с. р. *нејќено*)

јас	имам/немам нејќено	ние	имаме/немаме нејќено
ти	имаш/немаш нејќено	вие	имате/немате нејќено
тој таа тоа	има/нема нејќено	тие	имаат/немаат нејќено

Сум-конструкција:

Презента пасива:

(през. гл. сум + гл. придев који разликује род у јд.)

јас	(не) сум нејкен, -на	ние	(не) сме нејкени
ти	(не) си нејкен, -на	ние	(не) сте нејкени
тој	(не) е нејкен		
таа	(не) е нејкена	тие	(не) се нејкени
тоа	(не) е нејкено		

Глаголска л-форма: несвр. нејке-л, нејке-ла, нејке-ло, нејке-ле

Глаголски придев: нејке-н, нејке-на, нејке-но, нејке-ни

Глаголски прилог: нејке-јќи

Глагол *има*

Афирмативни облик *има* у 3. л. јд. са да + презент користи се у градњи перифрастичног футура са значењем обавезности извршења радње у будућности (Ништо не те прашувам *има да дојдеш* кај мене!). Негирани облици овог глагола са конструкцијом да + презент користе се за градњу негираних перифрастичних облика футура (*нема да дојдам*), прошло-будућег времена (*немаше да дојдам*) и препричаног футура (*немало да дојдам*). Иначе, сви облици глагола *има* учествују у градњи глаголских конструкција са глаголским придевом у с. р. Када је помоћни глагол у презенту, тада имамо конструкцију којом се означава резултат радње означене глаголским придевом у с. р. (*Имам купено*). Таква конструкција постоји у грчком, албанском и романским језицима (цинцарском, румунском и др.), те се назива и балканским или романским перфектом.

Презент

јас	има-м/ нема-м	ние	има-ме/ нема-ме
ти	има-ш/ нема-ш	вие	има-те/ нема-те
тој таа тоа	има-ø/ нема-ø	тие	има-ат/ нема-ат

Футур

јас	(не) ќе има-м/ нема-м	ние	(не) ќе има-ме/ нема-ме
ти	(не) ќе има-ш/ нема-ш	вие	(не) ќе има-те/ нема-те
тој таа тоа	(не) ќе има-ø/ нема-ø	тие	(не) ќе има-ат/ нема-ат

Имперфекат

јас	(не) има-в/ нема-в	ние	(не) има-вме/ нема-вме
ти	(не) има-ше/ нема-ше	вие	(не) има-вте/ нема-вте
тој таа тоа	(не) има-ше/ нема-ше	тие	(не) има-а/ нема-а

Прошло-будуће

јас	(не) ќе има-в/ нема-в	ние	(не) ќе има-вме/ нема-вме
ти	(не) ќе има-ше/ нема-ше	вие	(не) ќе има-вте/ нема-вте
тој таа тоа	(не) ќе има-ше/ нема-ше	тие	(не) ќе има-а/ нема-а

Несвршен перфекат

јас	(не) сум има-л, -ла/нема-л, -ла	ние	(не) сме има-ле/нема-ле
ти	(не) си има-л, -ла/нема-л, -ла	вие	(не) сте има-ле/нема-ле
тој	(не) (!) има-л/нема-л		
таа	(не) (!) има-ла/нема-ла	тие	(не) (!) има-ле/нема-ле
тоа	(не) (!) има-ло/нема-ло		

Препричан футур

јас	(не) ќе сум има-л, -ла/ нема-л, -ла	ние	(не) ќе сме има-ле/ нема-ле
ти	(не) ќе си има-л, -ла/ нема-л, -ла	вие	(не) ќе сте има-ле/ нема-ле
тој	(не) ќе (!) има-л/нема-л		
таа	(не) ќе (!) има-ла/нема-ла	тие	(не) ќе (!) има-ле/нема-ле
тоа	(не) ќе (!) има-ло/нема-ло		

Плусквамперфекат

јас	(не) бев има-л, -ла/ нема-л, -ла	ние	(не) бевме има-ле/ нема-ле
ти	(не) беше има-л, -ла/ нема-л, -ла	вие	(не) бевте има-ле/ нема-ле
тој	(не) беше има-л/нема-л		
таа	(не) беше има-ла/нема-ла	тие	(не) беа има-ле/нема-ле
тоа	(не) беше има-ло/нема-ло		

Потенцијал

јас	(не) би има-л, -ла/ нема-л, -ла	ние	(не) би има-ле/ нема-ле
ти	(не) би има-л, -ла/ нема-л, -ла	вие	(не) би има-ле/ нема-ле
тој	(не) би има-л/нема-л		
таа	(не) би има-ла/нема-ла	тие	(не) би има-ле/нема-ле
тоа	(не) би има-ло/нема-ло		

Императив (корен има- + -ј, -јте)

		ние	да имаме/немаме
ти	(не) има-ј/нема-ј немој да имаш/да немаш	вие	(не) има-јте/нема-јте немојте да имате/немате
тој			
таа	да/нека (не) има/нема	тие	да/нека (не) имаат/немаат
тоа			

Има конструкција: Балкански перфекат

јас	имаам има-но	ние	имааме има-но
ти	имаш има-но	вие	имате има-но
тој			
таа	има има-но	тие	имаат има-но
тоа			

Глаголска л-форма: несвр. има-л/нема-л, има-ла/нема-ла, има-ло/нема-ло, има-ле/нема-ле

Глаголски придев: има-н, има-на, има-но, има-ни

Глаголска именица: има-ње 1. поседовање нечега, антоним од немање, 2. стока, домаће животиње : нема-ње – антоним од имање.

Глаголски прилог: има-јќи

СЛОЖЕНИ ЛИЧНИ ГЛАГОЛСКИ ОБЛИЦИ

Сложени лични глаголски облици састоје се:

1. из помоћног глагола *сум* и једног од партиципа: (а) перфекат (*сум читал/прочитал*), (б) плусквамперфекат (*бев читал/прочитал*), (в) гл. конструкција са *сум* и гл. придевом који разликује род у јд. (*сум ранет/ранета, сум шетан/шетана*),

2. из помоћног глагола *има* и глаголског придева у с. р. (*имам/имава читано/прочитано*),

3. из партикуле *ке* и личног глаголског облика: (а) футур (*ке читам/прочитам*), (б) прошло-будуће време (*ке читав, ке дојдев*),

4. из партикуле *ке*, помоћног глагола *сум* и л-форме: препричан футур (*ке сум читал; ке сум дојдел*),

5. из партикуле *би* и л-форме: потенцијал (*јас би читал/читала*).

ПЕРФЕКАТ

(МИНАТО НЕОПРЕДЕЛЕНО СВРШЕНО И НЕСВРШЕНО ВРЕМЕ)

Творба. Гради се од презента помоћног глагола *сум* и свршене или несвршене л-форме, са напоменом да се у 3. л. јд. и мн. изоставља помоћни глагол, на шта смо указали стављањем у заградама узвичника испред л-форме.

а-група: чита : прочита

јас	сум (про)читал, -ла	ние	сме (про)читале
ти	си (про)читал, -ла	вие	сте (про)читале
тој	(!) (про)читал		
таа	(!) (про)читала	тие	(!) (про)читале
тоа	(!) (про)читало		

е-група: (до)сее, (ис)плете

јас	сум сеел, -ла/досеал, -ла сум плетел, -ла/исплел, -ла	ние	сме сееле/досеале сме плетеле/исплеле
ти	си сеел, -ла/досеал, -ла си плетел, -ла/исплел, -ла	вие	сте сееле/досеале сте плетеле/исплеле
тој	(!) сеел/досеал (!) плетел/исплел		
таа	(!) сеела/досеала (!) плетела/исплела	тие	(!) сееле/досеале (!) плетеле/исплеле
тоа	(!) сеело/досеало (!) плетело/исплело		

и-група: (из)моли

јас	сум молел/измолил	ние	сме молеле/измолиле
ти	си молел/измолил	вие	сте молеле/измолиле
тој	молел/измолил		
таа	молела/имолила	тие	молеле/измолиле
тоа	молело/измолило		

Значење перфекта. Поред основног значења, перфектом се могу исказати: недоживљене, али и доживљене радње, констатација, заповест, будућност, свевременост и претпоставка.

1. **Основно значење.** Перфектом се означава радња која се десила у прошлости и која није везана за одређен моменат.

2. **Недоживљене радње.** Недоживљене радње се могу пренети свим лицима, а најбоље 3. л. Несвршеним перфектом се препричавају радње означене презентом и имперфектом (Го *молиме* да дојде кај нас. Го *молевме* да дојде кај нас. → *Сме го молеле* да дојде кај нас).

Свршеним перфектом се препричава радња исказана аористом (Го *замоливме* да дојде кај нас. → *Сме го замолиле* да дојде кај нас).

Конструкције са *да* (конјуктив) могу се препричати (*Да го молам* да дојде кај нас. → *Да сум го молел* да дојде кај нас; *Да го молев* да дојде кај нас, веројатно би дошол. → *Да сум го молел* да дојде кај нас, веројатно би дошол; *Да го имам молено*, веројатно би дошол. → *Да сум го имал молено*, веројатно би дошол).

3. **Доживљене радње.** Доживљене радње се могу пренетим свим лицима, а најбоље 1. л. (Јас сум го молел/замолил и пред тебе. Ние сме го молеле/замолиле и пред тебе. Ти си го молел/замолил и ми се чини дека не сака да дојде кај нас. Вие сте го молеле/замолиле и ми се чини дека не сака да дојде).

4. **Констатација:** Многу си се променил откако те видов прв пат.

5. **Претпоставка:** Овој пат веројатно положил испит по македонски јазик.

6. **Заповест:** Да не си мрднал од местото, оти тешко ти тебе!

7. **Будућност:** Да се вратиме дома дури не сме ги загубиле сите пари.

8. **Свевременско** (гномско): Ни лук јал, ни лук мирисал.

ПЛУСКВАМПЕРФЕКАТ (ПРЕДМИНАТО ВРЕМЕ)

Творба. Плусквамперфекат се гради од имперфекта глагола *сум* (*бев*) и л-форме, најчешће свршених глагола.

Плусквамперфекат: (све три групе глагола)			
јас	бев прочитал, -ла бев пеал, -ла бев замолил, -ла	ние	бевме прочитале бевме пеале бевме замолиле
ти	беше прочитал, -ла беше пеал, -ла беше замолил, -ла	вие	бевте прочитале бевте пеале бевте замолиле
тој	беше прочитал беше пеал беше замолил		
таа	беше прочитала беше пеала беше замолила	тие	беа прочитале беа пеале беа замолиле
тоа	беше прочитало беше пеало беше замолило		

Употреба плусквамперфекта. Плусквамперфекат означавра радњу која се извршила пре неке прошле радње (Тукушто *бевме легнале*, некој зачука на прозорец).

Употреба плусквамперфекта је у повлачењу, тј. њега потискују перфекат, конструкције са *сум* и са *има* (*Бевме излегле* со пријатели на прошетка. → *Сме излегле...* / → *Бевме излезени...* / → *Имавме излезено...*).

ФУТУР
(ИДНО ВРЕМЕ)

Творба. Футур се гради помоћу партикуле *ќе* (< *хо-ще-тъ* `хоће`) и презента глагола који се мења. Ако смо сигурни у (не)извршење радње, користимо перифрастичну конструкцију (*има/нема + да + презент*). Негирана форма се гради помоћу речце *не*.

Футур: а-група: (*про*)чит-а

јас	(не) ќе (про)читам	ние	(не) ќе (про)читаме
	има да (про)читам		има да (про)читаме
	нема да (про)читам		нема да (про)читаме
ти	(не) ќе (про)читаш	вие	(не) ќе (про)читате
	има да (про)читаш		има да (про)читате
	нема да (про)читаш		нема да (про)читате
тој таа тоа	(не) ќе (про)чита	тие	(не) ќе (про)читаат
	има да (про)чита		има да (про)читаат
	нема да (про)чита		нема да (про)читаат

Футур: е-група: не-е

јас	(не) ќе пеам	ние	(не) ќе пееме
	има да пеам		има да пееме
	нема да пеам		нема да пееме
ти	(не) ќе пееш	вие	(не) ќе пеете
	има да пееш		има да пеете
	нема да пееш		нема да пеете
тој таа тоа	(не) ќе пее	тие	(не) ќе пеат
	има да пее		има да пеат
	нема да пее		нема да пеат

Футур: и-група: (*за*)мол-и

јас	(не) ќе (за)молам	ние	(не) ќе (за)молиме
	има да (за)молам		има да (за)молиме
	нема да (за)молам		нема да (за)молиме
ти	(не) ќе (за)молиш	вие	(не) ќе (за)молите
	има да (за)молиш		има да (за)молите
	нема да (за)молиш		нема да (за)молите
тој таа тоа	(не) ќе (за)моли	тие	(не) ќе (за)молат
	има да (за)моли		има да (за)молат
	нема да (за)моли		нема да (за)молат

Значења футура. Поред основног, футуром се могу изразити и следећа значења: прошлост, свевременост, понављање, заповест, претпоставка, услов, могућност.

1. **Основно.** Футур примарно означава радњу која ће се десити после момента говора (Утре Петре *ће патува* за Скопје), али и после неког тренутка у прошлости (Вчера некој ми кажа (аорист) дека Петре *ће патува* за Скопје).

2. **Прошлост:** *Купив* билет за омилен натпревар и *се подготвив* да тргнам и, што *ће чујам* – натпреварот е откажан!

3. **Свевременост** (пословице): *Што ќе посееш, тоа ќе жнееш.* Како *ќе си постелеш, така ќе спиеш.*

4. **Понављање:** Секоја недела *ќе стане* рано, *ќе се облече* свечено и *ќе тргне* во црквата.

5. **Заповест** (молба): Петре, те молам, *ќе ми ја донесеш* книгата.

6. **Претпоставка:** Петре, колку години *ќе има* ова момиче? *Ќе (да) има* околу петнаесет.

7. **Услов** (предикат главне реченице): Ако појдеш навреме, *ќе стигнеш.*

8. **Могућност:** Се плашам, поради љубов, дека *ќе направам* некоја глупост.

ПРОШЛО-БУДУЋЕ ВРЕМЕ
(МИНАТО-ИДНО ВРЕМЕ)

Творба. Гради се од партикуле *ќе* и имперфекта несвршених (*ќе паѓаше*), али и свршених глагола (Да внимаваше, не *ќе паднеше*). Негирана форма се образује на два начина, помоћу речце *не* (*не ќе паѓаше*) или описно, помоћу 3. л. јд. глагола *нема* у имперфекту и конструкције да + презент (*немаше да паѓа*).

а-група: (про)чит-а

јас	(не) ќе (про)читав немаше да (про)читам	ние	(не) ќе (про)читавме немаше да (про)читаме
ти	(не) ќе (про)читаше немаше да (про)читаш	вие	(не) ќе (про)читавте немаше да (про)читате
тој таа тоа	(не) ќе (про)читаше немаше да (про)чита	тие	(не) ќе (про)читаа немаше да (про)читаат

е-група: (ис)пе-е

јас	(не) ќе (ис)пеев немаше да (ис)пеам	ние	(не) ќе (ис)испеевме немаше да (ис)пеете
ти	(не) ќе (ис)пееше немаше да (ис)пееш	вие	(не) ќе (ис)пеевте немаше да (ис)пеете
тој таа тоа	(не) ќе (ис)пееше немаше да (ис)пее	тие	(не) ќе (ис)пееја немаше да (ис)пеат

и-група: (за)мол-и > (за)мол-е

јас	(не) ќе (за)молев немаше да (за)молам	ние	(не) ќе (за)молевме немаше да (за)молиме
ти	(не) ќе (за)молеше немаше да (за)молиш	вие	(не) ќе (за)молевте немаше да (за)молите
тој таа тоа	(не) ќе (за)молеше немаше да (за)моли	тие	(не) ќе (за)молеа немаше да (за)молат

Значење прошло-будућег. Поред основног значења, њиме се исказује: иреалан услов, понављање и претпоставка.

Основно значење. На основу самог назива овог глаголског облика видимо да је то време којим се именује радња која се десила пре момента говора, дакле, у прошлости, али је будућа у односу на неку прошлу радњу (Ги видов патниците, се збираа на автобуската станица во Белград, *ке патуваа* во Нови Сад со најбрзите возови во Србија).

Иреалан услов. Ово значење се на исти начин изражава и у другим балканским језицима, те се тај облик назива и балкански потенцијал. Из следећег превода реченице видимо да га можемо звати и потенцијал 2. (Да појдеше на време, *ке стигнеше*. = Да си пошао на време, *био би стигао*).

Понављање. Секоја недела *ке станеше* рано, *ке се облечеше* свечено и *ке тргнеше* во црквата. = Сваке недеље би рано устао, свечано би се обукао и пошао би у цркву.

Претпоставка. Петре, колку години ти изгледаше да има ова момиче? *Ќе (да) имаше* околу петнаесет. = Могла би имати око петнаест.

ПРЕПРИЧАН ФУТУР
(ИДНО ПРЕКАЖАНО ВРЕМЕ)

Творба. Гради се од партикуле *ќе* и несвршеног перфекта (*ќе сум молел*). Негирани облици се граде помоћу речце *не* (*не ќе сум молел*) или описно, помоћу *л*-форме у с. р. глагола *нема* и конструкције да + презент (*немало да молам*).

а-група: *чит-а*

јас	не ќе сум читал, -ла немало да читам	ние	не ќе сме читале немало да читаеме
ти	не ќе си читал, -ла немало да читаш	вие	не ќе сте читале немало да читате
тој таа тоа	не ќе (!) читал не ќе (!) читала не ќе (!) читало немало да чита	тие	не ќе (!) читале немало да читаат

е-група: *плет-е*

јас	не ќе сум плетел, -ла немало да плетам	ние	не ќе сме плетеле немало да плетеме
ти	не ќе си плетел, -ла немало да плетеш	вие	не ќе сте плетеле немало да плетете
тој таа тоа	не ќе (!) плетел не ќе (!) плетела не ќе (!) плетело немало да плете	тие	не ќе (!) плетеле немало да плетат

и-група: *мол-и* > *мол-е*

јас	не ќе сум молел немало да молам	ние	не ќе сме молеле немало да молиме
ти	не ќе си молел немало да молиш	вие	не ќе сте молеле немало да молите
тој таа тоа	не ќе (!) молел не ќе (!) молела не ќе (!) молело немало да моли	тие	не ќе (!) молеле немало да молат

Значење препричаног футура. Поред основног значења, овим обликом се исказује: понављање, условна реализација, лични став.

Основно. Препричаним футуром (идно прекажано) се препричавају радње исказане футуром и прошло-будућим (минато-идно) временом (*Ќе* го молиме да дојде кај нас. → *Ќе сме* го молеле да дојде кај нас. *Ќе* го молевме да бевме тука. → *Ќе сме* го молеле да бевме тука).

Понављање. Кога *ќе* дојдела недела, тие *ќе* станеле рано и *ќе* тргнале во црквата.

Услов (предикат главне реченице). Јајца да (ако) видиш на сон, *ќе* те терала некоја несреќа.

Лични став. Побарај го Петрета да ти потпише за кредит. – Како не, Петре *ќе* ми потпишел!

ПОТЕНЦИЈАЛ (МОЖЕН НАЧИН)

Творба. Потенцијал се гради помоћу партикуле *би* и свршене форме свршених (*замолил*) и несвршене форме несвршених глагола (*моле*). Због тога што ни један члан овог сложеног облика не показује лице, потребно је користити личне заменице (*јас би моле*, *ти би моле*).

е-група: пе-е-; запе-е > запе-а

јас	би пеел, -ла/запеал, -ла	ние	би пееле/запеале
ти	би пеел, -ла/запеал, -ла	вие	би пееле/запеале
тој	би пеел/запеал		
таа	би пеела/запеала	тие	би пееле/запеале
тоа	би пеело/запеало		

и-група: мол-и > мол-е; замо-и

јас	би моле, -ла/замолил, -ла	ние	би моле/замолиле
ти	би моле, -ла/замолил, -ла	вие	би моле/замолиле
тој	би моле/замолил		
таа	би моле/замолила	тие	би моле/замолиле
тоа	би моле/замолило		

Значење потенцијала. Потенцијал означава глаголску радњу за коју претпостављамо да је могуће да се реализује ако се за њу испуне услови. Може се јавити у главној (*Ако ме поканите, јас би дошол*), али и у зависној реченици (*Јас би дошол ако би ме поканиле*). Такође, њиме се може изразити и наша жеља (*Многу би сакал да те посетам. Радо би живеел во Македонија*) или спремност на извршење неке радње (*Јас сега би отишол дури на Алава. За нејзината љубов би го дал и животов*).

Он се ретко користи у народним говорима пошто се услов синтаксички другачије исказује. Наиме, реалан услов се исказује презентом у зависној и футуром у главној реченици (*Ако/да ме поканите, ќе дојдам*). Иреалан, неостварив услов се исказује имперфектом или плусквамперфектом у зависној и прошло-будућим

(минато-идно) у главној (Да/ако ме *поканевте*, ќе дојдев; Да/ако ме *бевте поканиле*, ќе дојдев. = Да сте ме позвали, био бих дошао).

У намерној реченици треба користити конструкцију (*за*) *да* + презент (Тој отиде во кино (*за*) *да гледа* убав филм), а не облике потенцијала (Тој отиде во кино *како* / *за да би гледал* убав филм).

ГЛАГОЛСКЕ КОНСТРУКЦИЈЕ С *ИМА/НЕМА* (ГЛАГОЛСКИ КОНСТРУКЦИИ СО *ИМА / ИМА-КОНСТРУКЦИИ*)

Ову глаголску конструкцију чини помоћни глагол *има*, који се у принципу може јавити у свим временима и начинима (в. табелу), и трпни глаголски придев у средњем роду прелазних и непрелазних глагола (*имама читано : шетано*). Међутим, у свакодневном говору обично се користи презент и имперфекат глагола *има* (*Имам/имава купено*). Помоћни глагол је носилац категорије времена, начина, лица, броја, а глаголски придев лексичког значења.

Конструкција са презентом (*имама купено*) је синонимна са перфектом (*сум купил*), а јавља се и у другим балканским језицима (*έχω αγοράσει*), те се она назива и балканским перфектом, али и романским будући да је присутна у тим језицима (фр. *j' ai acheté*). Ова конструкција се из цинцарског (ароманског) најпре проширила у говоре западне Македоније, а одатле и у стандард. Чешћа је у уметничкој прози него у поезији.

Иако смо у табели навели значења ове глаголске конструкције, желимо да истакнемо да се променом облика глагола *има* могу препричати, индиректно саопштити радње означене презентом и имперфектом (*Имам/имава молено да дојде кај нас. → Сум имал молено да дојде кај нас*) или футуром и прошло-будућим временом (*Ќе имам / ќе имав молено да дојде кај нас. → Ќе сум имал молено да дојде кај нас*).

лице	облици за:	значење
	<u>презент</u>	<u>перфекат</u>
1.	Јас имам купено книга.	Јас сум купио книга.
2.	Ти имаш купено книга. (итд.)	- завршена радња до момента говора са одређеним резултатом
	<u>имперфекат</u>	<u>плусквамперфект</u>
1.	Јас имах купено книга.	Јас бех купио книга.
2.	Ти имахеш купено книга. (итд.)	- завршена радња до одређеног момента у прошлости
	<u>перфекат</u>	<u>прекажан перфект</u>
1.	Јас сум имао купено книга	Неко ми је рекао за то, али ја нисам сигуран, не знам.
2.	Ти си имао купено книга. (итд.)	
	<u>плусквамперфект</u>	<u>прекажан плусквамперфект</u>
1.	Јас бех имао купено книга.	За ову радњу, која је требало да се догоди до неког одређеног момента у прошлости, неко ми је рекао, али ја нисам сигуран, нисам сведок, не знам.
2.	Ти беше имао купено книга. (итд.)	
	<u>Футур</u>	
1.	Јас ќе имам купено книга.	Радња која постоји као извесна, сигурна намера да се изврши до одређеног момента у будућности. Може се изразити и претпоставка (Досега Петре <i>ќе</i> ги има завршено испитите)
2.	Ти ќе имаш купено книга. (итд.)	
	<u>минато-идно</u>	
1.	Јас ќе имах купено книга.	Прошла радња која је требало да буде будућа у односу на неку прошлу.
2.	Ти ќе имахеш купено книга. (итд.)	
	<u>идно-прекажано</u>	
1.	Јас ќе сум имао купено книга.	Означавају се радње исказане идним и минатим-идним временом, које не можемо сами да посведочимо, тј. неко други је сведок или вршилац, а ми индиректни саопштавалац.
2.	Ти ќе си имао купено книга. (итд.)	
	<u>Потенцијал</u>	
1.	Јас би (сум) имао купено книга.	Радња која се претпоставља да је могућа да се изврши.
2.	Ти би (си) имао купено книга. (итд.)	
Употребом глагола НЕМА у наведеним примерима добијамо негиране конструкције.		

ГЛАГОЛСКЕ КОНСТРУКЦИЈЕ СА СУМ (ГЛАГОЛСКИ КОНСТРУКЦИИ СО СУМ / СУМ-КОНСТРУКЦИИ)

Сум-конструкције се састоје из помоћног глагола *сум* у скоро свим облицима и глаголског придева прелазних и непрелазних глагола (в. табелу). Помоћни глагол *сум* је носилац граматичких категорија, а гл. придев, поред лексичког значења, информише нас и о роду (у једнини) и броју.

Основно значење ових конструкција је резултат или стање неке радње (*сум дојден*).

Када је глаголски придев образован од прелазних глагола, тада имамо пасивну конструкцију (Тој роман е одамна прочитан. Таа книга е одамна прочитана. Тоа писмо е одамна прочитано).

Када је глаголски придев образован од непрелазних глагола, тада је та конструкција синонимна са неким временским или начинским глаголским обликом (Ние *сме шетани* по цела Европа → Ние *сме се шетале*... Да ме поканевте, *ке бев дојден* → *ке дојдев*).

лице	једнина	множина
<u>презент</u>		
1.	јас сум гледан, -на	ние сме гледани
2.	ти си гледан, -на	вие сте гледани
3.	тој е гледан таа е гледана тоа е гледано	тие се гледани
<u>имперфекат</u>		
1.	јас бев гледан, -на	ние бевме гледани
2.	ти беше гледан, -на	вие бевте гледани
3.	тој беше гледан таа беше гледана тоа беше гледано	тие беа гледани
<u>перфекат</u>		
1.	јас сум бил -а гледан, -на	ние сме биле гледани
2.	ти си бил -а гледан, -на	вие сте биле гледани
3.	тој бил гледан таа била гледана тоа било гледано	тие биле гледани

плусквамперфекат

1.	јас бев бил, -ла гледан, -на	ние бевме биле гледани
2.	ти беше бил, -ла гледан, -на	вие бевте биле гледани
3.	тој беше бил гледан таа беше била гледана тоа беше било гледано	тие беа биле гледани
-

футур

1.	јас ќе бидам гледан, -на	ние ќе бидеме гледани
2.	ти ќе бидеш гледан, -на	вие ќе бидете гледани
3.	тој ќе биде гледан таа ќе биде гледана тоа ќе биде гледано	тие ќе бидат гледани
-

минато-идно

1.	јас ќе бев гледан, -на	ние ќе бевме гледани
2.	ти ќе беше гледан, -на	вие ќе бевте гледани
3.	тој ќе беше гледан таа ќе беше гледана тоа ќе беше гледано	тие ќе беа гледани
-

идно прекажано

1.	јас ќе сум бил, -ла гледан, -на	ние ќе сме биле гледани
2.	ти ќе си бил, -ла гледан, -на	вие ќе сте биле гледани
3.	тој ќе (!) бил гледан таа ќе (!) била гледана тоа ќе (!) било гледано	тие ќе (!) биле гледани
-

потенцијал

1.	јас би бил, -ла гледан, -на	ние би биле гледани
2.	ти би бил, -ла гледан, -на	вие би биле гледани
3.	тој би бил гледан таа би била гледана тоа би било гледано	тие би биле гледани
-

императив

2.	биди гледан, -на	бидете гледани
-

не-
лично

глаголски прилог

бидејќи гледан, -на, -но	бидејќи гледани
-

КОНЈУГАЦИЈА ПОЈЕДИНИХ ТИПОВА ГЛАГОЛА С ОБЗИРОМ НА ВИД

Постоје у *е*-групи и *и*-групи глаголи који могу имати оба вида у појединим облицима:

(а) **пе-е** (несвр.): (имперф.) *пе-е-в, пе-е-ја* : (аор.) *пе-а-в, пе-а-ја*; (л-форма) *пе-е-л* : *пе-а-л*; (гл. придев) *пе-е-н* : *пе-а-н*;

(б) **запе-е** (свр.): (аор.) *запе-а-в, запе-а-ја* : (имперф.) (*ке*) *запе-е-в, (ке) запе-е-ја*; (л-форма) *запе-а-л* : (*ке*) *запе-е-л*;

(б) **крен-е** (свр.): (аор.) *крен-а-в, крен-а-а* : (имперф.) (*ке*) *крен-е-в, (ке) крен-е-а*; (л-форма) *крен-а-л* : (*ке*) *крен-е-л*;

(в) **мол-и** (несвр.): (имперф.) *мол-е-в, мол-е-а* : (аор.) *мол-и-в, мол-и-ја*; (л-форма) *мол-е-л* : *мол-и-л*;

(г) **замол-и** (свр.): (аор.) *замол-и-в, замол-и-ја* : (имперф.) (*ке*) *замол-е-в, (ке) замол-е-а*; (л-форма) *замол-и-л* : (*ке*) *замол-е-л*.

Глаголи *е*-групе

Несвршени облици несвршеног глагола (*пе-е*), основа је **пе-е-**

Презент			
јас	(не) пе-ам	ние	(не) пее-ме
ти	(не) пее-ш	вие	(не) пее-те
тој	(не) пее-ø	тие	(не) пе-ат
таа	(не) пее-ø	тие	(не) пе-ат
тоа	(не) пее-ø	тие	(не) пе-ат

Футур			
јас	(не) <i>ке</i> пе-ам има/нема да пе-ам	ние	(не) <i>ке</i> пее-ме има/нема да пее-ме
ти	(не) <i>ке</i> пее-ш има/нема да пее-ш	вие	(не) <i>ке</i> пее-те има/нема да пее-те
тој	(не) <i>ке</i> пее	тие	(не) <i>ке</i> пе-ат
таа	(не) <i>ке</i> пее	тие	(не) <i>ке</i> пе-ат
тоа	(не) <i>ке</i> пее	тие	(не) <i>ке</i> пе-ат

Имперфекат

јас	(не) пее-в	ние	(не) пее-вме
ти	(не) пее-ше	вие	(не) пее-вте
тој			
таа	(не) пее-ше	тие	(не) пее-ј-а
тоа			

Прошло-будуће

јас	(не) ќе пее-в немаше да пе-ам	ние	(не) ќе пее-вме немаше да пее-ме
ти	(не) ќе пее-ше немаше да пее-ш	вие	(не) ќе пее-вте немаше да пее-те
тој			
таа	(не) ќе пее-ше немаше да пее-ø	тие	(не) ќе пее-ј-а немаше да пе-ат
тоа			

Несвршен перфекат

јас	(не) сум пее-л, -ла	ние	(не) сме пее-ле
ти	(не) си пее-л, -ла	вие	(не) сте пее-ле
тој	(не) (!) пее-л		
таа	(не) (!) пее-ла	тие	(не) (!) пее-ле
тоа	(не) (!) пее-ло		

Препричан футур

јас	(не) ќе сум пее-л, -ла немало да пе-ам	ние	(не) ќе сме пее-ле немало да пее-ме
ти	(не) ќе си пее-л, -ла немало да пее-ш	вие	(не) ќе сте пее-ле немало да пее-те
тој	(не) ќе (!) пее-л		
таа	(не) ќе (!) пее-ла	тие	(не) ќе (!) пее-ле
тоа	(не) ќе (!) пее-ло немало да пее		немало да пе-ат

Плусквамперфекат (ретко од несвршених глагола)

јас	(не) бев пее-л, -ла	ние	(не) бевме пее-ле
ти	(не) беше пее-л, -ла	вие	(не) бевте пее-ле
тој	(не) беше пее-л		
таа	(не) беше пее-ла	тие	(не) беа пее-ле
тоа	(не) беше пее-ло		

Потенцијал

јас	(не) би пее-л, -ла	ние	(не) би пее-ле
ти	(не) би пее-л, -ла	вие	(не) би пее-ле
тој	(не) би пее-л		
таа	(не) би пее-ла	тие	(не) би пее-ле
тоа	(не) би пее-ло		

Императив (корен пе- + -ј, -јте)

		ние	да (не) пееме
ти	(не) пе-ј немој да пееш	вие	(не) пе-јте немојте да пеете
тој			
таа	да/нека (не) пее	тие	да/нека (не) пеат
тоа			

Има-конструкција: балкански перфекат

јас	имам пее-но	ние	имаме пее-но
ти	имаш пее-но	вие	имате пее-но
тој			
таа	има пее-но	тие	имаат пее-но
тоа			

Сум-конструкција: Презент пасива
(през. гл. сум + гл. придев који разликује род у јд.)

јас	(не) сум пее-н, -на	ние	(не) сме пее-ни
ти	(не) си пее-н, -на	вие	(не) сте пее-ни
тој	(не) е пее-н		
таа	(не) е пее-на	тие	(не) се пее-ни
тоа	(не) е пее-но		

Глаголски прилог: пее-јќи

Глаголска придавка: пее-н, пее-на, пее-но, пее-ни

Глаголска именка: пее-ње

Свршени облици несвршеног глагола (*пе-е*), основа је ***пе-а-***

Аорист

јас	(не) пеа-в	ние	(не) пеа-вме
ти	(не) пеа- $\emptyset$	вие	(не) пеа-вте
тој			
таа	(не) пеа- $\emptyset$	тие	(не) пеа-ј-а
тоа			

Свршен перфекат

јас	(не) сум пеа-л, -ла	ние	(не) сме пеа-ле
ти	(не) си пеа-л, -ла	вие	(не) сте пеа-ле
тој	(не) (!) пеа-л		
таа	(не) (!) пеа-ла	тие	(не) (!) пеа-ле
тоа	(не) (!) пеа-ло		

Плусквамперфекат (чешће од свршених глагола)

јас	(не) бев пеа-л, -ла	ние	(не) бевме пеа-ле
ти	(не) беше пеа-л, -ла	вие	(не) бевте пеа-ле
тој	(не) беше пеа-л		
таа	(не) беше пеа-ла	тие	(не) беа пеа-ле
тоа	(не) беше пеа-ло		

Има-конструкција: Балкански перфекат:

(през. гл. *има* + гл. придев у с. р.)

јас	имам пеа-но	ние	имаме пеа-но
ти	имаш пеа-но	вие	имате пеа-но
тој			
таа	има пеа-но	тие	имаат пеа-но
тоа			

Сум-конструкција: Пасив презента:
(през. гл. сум + гл. придев који разликује род у јд.)

јас	(не) сум пеа-н, -на	ние	(не) сме пеа-ни
ти	(не) си пеа-н, -на	вие	(не) сте пеа-ни
тој	(не) е пеа-н		
таа	(не) е пеа-на	тие	(не) се пеа-ни
тоа	(не) е пеа-но		

Глаголска л-форма: пеа-л, пеа-ла, пеа-ло, пеа-ле

Глаголска придавка: пеа-н, пеа-на, пеа-но, пеа-ни

Свршени облици свршеног глагола (*запе-е*), основа код глаголских облика за прошлост је *запе-а-*

Презент

јас	(не) запе-ам	ние	(не) запее-ме
ти	(не) запее-ш	вие	(не) запее-те
тој			
таа	(не) запее- $\emptyset$	тие	(не) запе-ат
тоа			

Футур

јас	(не) ќе запе-ам/ има/нема да запе-ам	ние	(не) ќе запее-ме/ има/нема да запее-ме
ти	(не) ќе запее-ш/ има/нема да запее-ш	вие	(не) ќе запее-те/ има/нема да запее-те
тој			
таа	(не) ќе запее/ има/нема да запее- $\emptyset$	тие	(не) ќе запе-ат/ има/нема да запе-ат
тоа			

Аорист

јас	(не) запеа-в	ние	(не) запеа-вме
ти	(не) запеа- $\emptyset$	вие	(не) запеа-вте
тој			
таа	(не) запеа- $\emptyset$	тие	(не) запеа-ј-а
тоа			

Свршен перфекат

јас	(не) сум запеа-л, -ла	ние	(не) сме запеа-ле
ти	(не) си запеа-л, -ла	вие	(не) сте запеа-ле
тој	(не) (!) запеа-л		
таа	(не) (!) запеа-ла	тие	(не) (!) запеа-ле
тоа	(не) (!) запеа-ло		

Плусквамперфекат

јас	(не) бев запеа-л, -ла	ние	(не) бевме запеа-ле
ти	(не) беше запеа-л, -ла	вие	(не) бевте запеа-ле
тој	(не) беше запеа-л		
таа	(не) беше запеа-ла	тие	(не) беа запеа-ле
тоа	(не) беше запеа-ло		

Потенцијал

јас	(не) би запеа-л, -ла	ние	(не) би запеа-ле
ти	(не) би запеа-л, -ла	вие	(не) би запеа-ле
тој	(не) би запеа-л		
таа	(не) би пеа-ла	тие	(не) би запеа-ле
тоа	(не) би пеа-ло		

Императив (корен пе- + -j, -jme)

		ние	да (не) запееме
ти	(*не) запе-ј немој да запееш	вие	(*не) запе-јте немојте да запеете
тој			
таа	да/нека (не) запее	тие	да/нека (не) запееат
тоа			

*Негиран облик свр. гл. има значење претње

Има-конструкција: балкански перфекат

јас	имам запеа-но	ние	имаме запеа-но
ти	имаш запеа-но	вие	имате запеа-но
тој			
таа	има запеа-но	тие	имаат запеа-но
тоа			

Сум-конструкција: Презент пасива

јас	(не) сум запеа-н, -на	ние	(не) сме запеа-ни
ти	(не) си запеа-н, -на	вие	(не) сте запеа-ни
тој	(не) е запеа-н		
таа	(не) е запеа-на	тие	(не) се запеа-ни
тоа	(не) е запеа-но		

Глаголска л-форма: запеа-л, запеа-ла, запеа-ло, запеа-ле

Глаголска придавка: запеа-н, запеа-на, запеа-но, запеа-ни

Несвршени облици свршеног глагола (*за/ис/над/не-е-*) се јављају само у прошло-будућем и препричаном футуру и са ако/да

Прошло-будуће

јас	(не) ќе запее-в немаше да запее-ам	ние	(не) ќе запее-вме немаше да запее-ме
ти	(не) ќе запее-ше немаше да запее-ш	вие	(не) ќе запее-вте немаше да запее-те
тој	(не) ќе запее-ше		(не) ќе запее-ј-а
таа	немаше да запее-ø	тие	немаше да запее-ат
тоа			

Препричан футур

јас	(не) ќе сум запее-л, -ла немало да запее-ам	ние	(не) ќе сме запее-ле немало да запее-ме
ти	(не) ќе си запее-л, -ла немало да запее-ш	вие	(не) ќе сте запее-ле немало да запее-те
тој	(не) ќе (!) запее-л		
таа	(не) ќе (!) запее-ла	тие	(не) ќе (!) запее-ле
тоа	(не) ќе (!) запее-ло немало да запее		немало да запее-ат

Свршени облици свршеног глагола (*крен-е*), за означавање прошлих
радњи основа је *крен-а*

Презент

јас	(не) крен-ам	ние	(не) крене-ме
ти	(не) крене-ш	вие	(не) крене-те
тој			
таа	(не) крене- $\emptyset$	тие	(не) крен-ат
тоа			

Футур

јас	(не) ќе кренам/ има/нема да кренам	ние	(не) ќе крене/ма/ има/нема да крене
ти	(не) ќе кренеш/ има/нема да кренеш	вие	(не) ќе кренете/ има/нема да кренете
тој			
таа	(не) ќе крене/ има/нема да крене $\emptyset$	тие	(не) ќе кренат/ има/нема да кренат
тоа			

Аорист

јас	(не) крена-в	ние	(не) крена-вме
ти	(не) крена- $\emptyset$	вие	(не) крена-вте
тој			
таа	(не) крена- $\emptyset$	тие	(не) крена-а
тоа			

Свршен перфекат

јас	(не) сум крена-л, -ла	ние	(не) сме крена-ле
ти	(не) си крена-л, -ла	вие	(не) сте крена-ле
тој	(не) (!) крена-л		
таа	(не) (!) крена-ла	тие	(не) (!) крена-ле
тоа	(не) (!) крена-ло		

Плусквамперфекат

јас	(не) бев крена-л, -ла	ние	(не) бевме крена-ле
ти	(не) беше крена-л, -ла	вие	(не) бевте крена-ле
тој	(не) беше крена-л		
таа	(не) беше крена-ла	тие	(не) беа крена-ле
тоа	(не) беше крена-ло		

Потенцијал

јас	(не) би крена-л, -ла	ние	(не) би крена-ле
ти	(не) би крена-л, -ла	вие	(не) би крена-ле
тој	(не) би крена-л		
таа	(не) би крена-ла	тие	(не) би крена-ле
тоа	(не) би крена-ло		

Императив: *крен-е* > *крен* + *-и/-ете*

		ние	да крене
ти	(*не) крен-и немој да кренеш	вие	(*не) крен-ете немојте да кренете
тој			
таа	да/нека (не) крене	тие	да/нека (не) кренат
тоа			

*Негиран облик свр. гл. има значење претње!

Има-конструкција: Балкански перфекат

јас	имам кренато немам кренато	ние	имаме кренато немаме кренато
ти	имаш кренато немаш кренато	вие	имате кренато немате кренато
тој			
таа	има кренато нема кренато	тие	имаат кренато немаат кренато
тоа			

Сум-конструкција: Презент пасива

јас	(не) сум кренат, -та	ние	(не) сме кренати
ти	(не) си кренат, -та	вие	(не) сте кренати
тој	(не) е кренат		
таа	(не) е крената	тие	(не) се кренати
тоа	(не) е кренато		

Несвршени облици свршеног глагола (*крене*), за означавање прошло-
будућег и препричаног футура користи се имперфекатска основа
(*крен-е*)

Прошло-будуће

јас	(не) ќе кренев немаше да кренам	ние	(не) ќе креневме немаше да кренеме
ти	(не) ќе кренеше немаше да кренеш	вие	(не) ќе креневте немаше да кренете
тој таа тоа	(не) ќе кренеше немаше да крене	тие	(не) ќе кренеа немаше да кренат

Препричан футур

јас	(не) ќе сум кренел, -ла немало да кренам	ние	(не) ќе сме кренеле немало да кренеме
ти	(не) ќе си кренел, -ла немало да кренеш	вие	(не) ќе сте кренеле немало да кренете
тој таа тоа	(не) ќе (!) кренел (не) ќе (!) кренела (не) ќе (!) кренело немало да крене	тие	(не) ќе (!) кренеле немало да кренат

Глаголи *и*-групе

Несвршени облици несвршеног глагола (*мол-и/мол-е*)

Презент

јас	(не) мол-ам	ние	(не) моли-ме
ти	(не) моли-ш	вие	(не) моли-те
тој таа тоа	(не) моли-ø	тие	(не) мол-ат

Футур

јас	(не) ќе молам има/нема да молам	ние	(не) ќе молиме има/нема да молиме
ти	(не) ќе молиш има/нема да молиш	вие	(не) ќе молите има/нема да молите
тој таа тоа	(не) ќе моли има/нема да моли	тие	(не) ќе молат има/нема да молат

мперфекат: *мол-и > мол-е*

јас	(не) моле-в	ние	(не) моле-вме
ти	(не) моле-ше	вие	(не) моле-вте
тој таа тоа	(не) моле-ше	тие	(не) моле-а

Прошло-будуће: *мол-и > мол-е*

јас	(не) ќе молев немаше да молам	ние	(не) ќе молевме немаше да молиме
ти	(не) ќе молеше немаше да молиш	вие	(не) ќе молевте немаше да молите
тој таа тоа	(не) ќе молеше немаше да моли	тие	(не) ќе молеа немаше да молат

Несвршен перфекат: *мол-и > мол-е*

јас	(не) сум моле-л, -ла	ние	(не) сме моле-ле
ти	(не) си моле-л, -ла	вие	(не) сте моле-ле
тој таа тоа	(не) (!) моле-л (не) (!) моле-ла (не) (!) моле-ло	тие	(не) (!) моле-ле

Препричан футур: *мол-и > мол-е*

јас	(не) ќе сум моле-л, -ла немало да молам	ние	(не) ќе сме моле-ле немало да молиме
ти	(не) ќе си моле-л, -ла немало да молиш	вие	(не) ќе сте моле-ле немало да молите
тој таа тоа	(не) ќе (!) моле-л (не) ќе (!) моле-ла (не) ќе (!) моле-ло немало да моли	тие	(не) ќе (!) моле-ле немало да молат

Потенцијал: *мол-и > мол-е*

јас	(не) би моле-л, -ла	ние	(не) би моле-ле
ти	(не) би моле-л, -ла	вие	(не) би моле-ле
тој таа тоа	(не) би моле-л (не) би моле-ла (не) би моле-ло	тие	(не) би моле-ле

Императив: *мол-и > мол-*

јас		ние	да (не) молиме
ти	(не) мол-и немој да молиш	вие	(не) мол-ете немојте да молите
тој таа тоа	нека/да (не) моли	тие	нека/да (не) молат

Има-конструкција: Балкански перфекат

јас	имам/немам молено	ние	имаме/немаме молено
ти	имаш/немаш молено	вие	имате/немате молено
тој таа тоа	има/нема молено	тие	имаат/немаат молено

Сум-конструкција: Презент пасива

јас	(не) сум молен, -а	ние	(не) сме молени
ти	(не) си молен, -а	вие	(не) сте молени
тој таа тоа	(не) е молен (не) е молена (не) е молено	тие	(не) се молени

Несвршена л-форма: *моле-л, моле-ла, моле-ло, моле-ле*

Глаголски придев: моле-н, моле-на, моле-но, моле-ни

Глаголски прилог: моле-јќи

Глаголска именица: моле-ње

Свршени облици несвршеног глагола (*мол-и*)

Аорист

јас	(не) моли-в	ние	(не) моли-вме
ти	(не) моли- $\emptyset$	вие	(не) моли-вте
тој			
таа	(не) моли- $\emptyset$	тие	(не) моли-ја
тоа			

Свршен перфекат

јас	(не) сум моли-л, -ла	ние	(не) сме моли-ле
ти	(не) си моли-л, -ла	вие	(не) сте моли-ле
тој	(не) (!) моли-л		
таа	(не) (!) моли-ла	тие	(не) (!) моли-ле
тоа	(не) (!) моли-ло		

Свршени облици свршеног глагола (*замол-и*)

Презент

јас	(да) (не) замол-ам	ние	(да) (не) замоли-ме
Ти	(да) (не) замоли-ш	вие	(да) (не) замоли-те
тој			
таа	(да) (не) замоли- $\emptyset$	тие	(да) (не) замол-ат
тоа			

Футур

јас	(не) ќе замола-ам има/нема да замолам	ние	(не) ќе замоли-ме има/нема да замолиме
ти	(не) ќе замоли-ш има/нема да замолиш	вие	(не) ќе замоли-те има/нема да замолите
тој таа тоа	(не) ќе замоли-ϕ има/нема да замоли	тие	(не) ќе замола-ат има/нема да замолат

Аорист

јас	(не) замоли-в	ние	(не) замоли-вме
ти	(не) замоли-ϕ	вие	(не) замоли-вте
тој таа тоа	(не) замоли-ϕ	тие	(не) замоли-ја

Свршен перфекат

јас	(не) сум замоли-л, -ла	ние	(не) сме замоли-ле
ти	(не) си замоли-л, -ла	вие	(не) сте замоли-ле
тој таа тоа	(не) (!) замоли-л (не) (!) замоли-ла (не) (!) замоли-ло	тие	(не) (!) замоли-ле

Плусквамперфекат

јас	(не) бев замоли-л, -ла	ние	(не) бевме замоли-ле
ти	(не) беше замоли-л, -ла	вие	(не) бевте замоли-ле
тој таа тоа	(не) беше замоли-л (не) беше замоли-ла (не) беше замоли-ло	тие	(не) беа замоли-ле

Потенцијал

јас	(не) би замоли-л, -ла	ние	(не) би замоли-ле
ти	(не) би замоли-л, -ла	вие	(не) би замоли-ле
тој таа тоа	(не) би замоли-л (не) би замоли-ла (не) би замоли-ло	тие	(не) би замоли-ле

Императив: *замол-и* > *замол-*

јас		ние	да (не) замолимe
ти	(*не) замол-и немој да замолиш	вие	(*не) замол-ете немојте да замолите
тој			
таа	нека/да (не) замоли	тие	нека/да (не) замолат
тоа			

*Негиран облик свр. гл. има значење претње!

Има-конструкција: Балкански перфекат

јас	имам/немам замолено	ние	имаме/немаме замолено
ти	имаш/немаш замолено	вие	имате/немате замолено
тој			
таа	има/нема замолено	тие	имаат/немаат замолено
тоа			

Сум-конструкција: Презент пасива

јас	(не) сум замолен, -на	ние	(не) сме замолени
ти	(не) си замолен, -на	вие	(не) сте замолени
тој	(не) е замолен		
таа	(не) е замолена	тие	(не) се замолени
тоа	(не) е замолено		

Несвршени облици (*замол-е*) свршеног глагола (*замол-и*)

Прошло-будуће

јас	(не) ќе замолев немаше да замолам	ние	(не) ќе замолевме немаше да замолимe
ти	(не) ќе замолеше немаше да замолиш	вие	(не) ќе замолевте немаше да замолите
тој			
таа	(не) ќе замолеше немаше да замоли	тие	(не) ќе замолеа немаше да замолат
тоа			

Препричан футур: *замол-и* > *замол-е*

јас	(не) ќе сум замоле-л, -ла немало да замолам	ние	(не) ќе сме замоле-ле немало да замолиме
ти	(не) ќе си замоле-л, -ла немало да замолиш	вие	(не) ќе сте замоле-ле немало да замолите
тој таа тоа	(не) ќе (!) замоле-л (не) ќе (!) замоле-ла (не) ќе (!) замоле-ло немало да замоли	тие	(не) ќе (!) замоле-ле немало да замолат

Глаголи са страним суфиксима: *-оса, -ира, изира*

Глаголи типа *варос-а* (свр.) `окречити`

Презент

јас	(да) (не) варос-ам	ние	(да) (не) вароса-ме
ти	(да) (не) вароса-ш	вие	(да) (не) вароса-те
тој таа тоа	(да) (не) вароса-∅	тие	(да) (не) вароса-ат

Футур

јас	(не) ќе варосам има/нема да варосам	ние	(не) ќе варосаме има/нема да варосаме
ти	(не) ќе варосаш има/нема да варосаш	вие	(не) ќе варосате има/нема да варосате
тој таа тоа	(не) ќе вароса има/нема да вароса	тие	(не) ќе варосаат има/нема да варосаат

Аорист

јас	(не) вароса-в	ние	(не) вароса-вме
ти	(не) вароса-∅	вие	(не) вароса-вте
тој таа тоа	(не) вароса-∅	тие	(не) вароса-а

Свршен перфекат

јас	(не) сум вароса-л, -ла	ние	(не) сме вароса-ле
ти	(не) си вароса-л, -ла	вие	(не) сте вароса-ле
тој	(не) (!) вароса-л		
таа	(не) (!) вароса-ла	тие	(не) (!) вароса-ле
тоа	(не) (!) вароса-ло		

Плусквамперфекат

јас	(не) бев вароса-л, -ла	ние	(не) бевме вароса-ле
ти	(не) беше вароса-л, -ла	вие	(не) бевте вароса-ле
тој	(не) беше вароса-л		
таа	(не) беше вароса-ла	тие	(не) беа вароса-ле
тоа	(не) беше вароса-ло		

Потенцијал

јас	(не) би вароса-л, -ла	ние	(не) би вароса-ле
ти	(не) би вароса-л, -ла	вие	(не) би вароса-ле
тој	(не) би вароса-л		
таа	(не) би вароса-ла	тие	(не) би вароса-ле
тоа	(не) би вароса-ло		

Императив

јас		ние	да (не) варосаме
ти	(*не) вароса-ј немој да варосаш	вие	(*не) вароса-јте немојте да варосате
тој			
таа	да/нека (не) вароса	тие	да/нека (не) варосаат
тоа			

*Негиран облик свр. гл. има значење претње!

Има-конструкција: Балкански перфекат

јас	имам/немам варосано	ние	имаме/немаме варосано
ти	имаш/немаш варосано	вие	имате/немате варосано
тој			
таа	има/нема варосано	тие	имаат/немаат варосано
тоа			

Сум-конструкција: Презент пасива

јас	(не) сум вароса-н, -на	ние	(не) сме вароса-ни
ти	(не) си вароса-н, -на	вие	(не) сте вароса-ни
тој	(не) е вароса-н		
таа	(не) е вароса-на	тие	(не) се вароса-ни
тоа	(не) е вароса-но		

Л-форма: *вароса-л, вароса-ла, вароса-ло, вароса-ле*

Глаголски придев: *вароса-н, вароса-на, вароса-но, вароса-ни*

Глаголи типа *анализир-а* (свр. и несвр.)

Презент

јас	(да) (не) анализирам	ние	(да) (не) анализираме
ти	(да) (не) анализираш	вие	(да) (не) анализирасте
тој			
таа	(да) (не) анализира-ø	тие	(да) (не) анализираат
тоа			

Футур

јас	(не) ќе анализирам има/нема да анализирам	ние	(не) ќе анализираме има/нема да анализираме
ти	(не) ќе анализираш има/нема да анализираш	вие	(не) ќе анализирате има/нема да анализирате
тој таа тоа	(не) ќе анализира има/нема да анализира	тие	(не) ќе анализираат има/нема да анализираат

Имперфекат

јас	(не) анализира-в	ние	(не) анализира-вме
ти	(не) анализира-ше	вие	(не) анализира-вте
тој таа тоа	(не) анализира-ше	тие	(не) анализира-а

Прошло-будуће

јас	(не) ќе анализирав немаше да анализирам	ние	(не) ќе анализиравме немаше да анализираме
ти	(не) ќе анализиравте немаше да анализираш	вие	(не) ќе анализирате немаше да анализирате
тој таа тоа	(не) ќе анализиравте немаше да анализира	тие	(не) ќе анализираа немаше да анализираат

Аорист

јас	(не) анализира-в	ние	(не) анализира-вме
ти	(не) анализира- $\emptyset$	вие	(не) анализира-вте
тој таа тоа	(не) анализира- $\emptyset$	тие	(не) анализира-а

Перфекат (не)свр.

јас	(не) сум анализира-л, -ла	ние	(не) сме анализира-ле
ти	(не) си анализира-л, -ла	вие	(не) сте анализира-ле
тој таа тоа	(не) (!) анализира-л (не) (!) анализира-ла (не) (!) анализира-ло	тие	(не) (!) анализира-ле

Плусквамперфекат (не)свр.

јас	(не) бев анализира-л, -ла	ние	(не) бевме анализира-ле
ти	(не) беше анализира-л, -ла	вие	(не) бевте анализира-ле
тој	(не) беше анализира-л		
таа	(не) беше анализира-ла	тие	(не) беа анализира-ле
тоа	(не) беше анализира-ло		

Потенцијал (не)свр.

јас	(не) би анализира-л, -ла	ние	(не) би анализира-ле
ти	(не) би анализира-л, -ла	вие	(не) би анализира-ле
тој	(не) би анализира-л		
таа	(не) би анализира-ла	тие	(не) би анализира-ле
тоа	(не) би анализира-ло		

Императив

јас		ние	да (не) анализираме
ти	(не) анализира-ј немој да анализираш	вие	(не) анализира-јте немојте да анализирате
тој			
таа	да/нека (не) анализира	тие	да/нека (не) анализираат
тоа			

Има-конструкција: Балкански перфекат

Јас	имам/немам анализира-но	ние	имаме/немаме анализира-но
Ти	имаш/немаш анализира-но	вие	имате/немате анализира-но
тој			
таа	има/нема анализира-но	тие	имаат/немаат анализира-но
тоа			

Сум-конструкција: Презент пасива

јас	(не) сум анализира-н, -на	ние	(не) сме анализира-ни
ти	(не) си анализира-н, -на	вие	(не) сте анализира-ни
тој	(не) е анализира-н		
таа	(не) е анализира-на	тие	(не) се анализира-ни
тоа	(не) е анализира-но		

Л-форма: анализира-л, -ла, -ло, -ле

Глаголски придев: анализира-н, -на, -но, -ни

Глаголски прилог: анализира-јќи

Глаголска именица: анализира-ње

ДОДАЦИ

За идентитетот на македонскиот јазик (3)* (Глаголските форми)

Во овој текст ќе зборуваме за глаголските форми во македонскиот и бугарскиот јазик, кои го поседуваат најсложениот глаголски систем од сите словенски јазици. Се надевам и овој пат дека ќе се потсетиме на она што сме научиле во училишта или тие што не ја училе граматиката на македонскиот јазик, ќе научат нешто ново за мајчин јазик.

Презент (сегашно време). Македонските глаголи во речниците се наведуваат во трето лице еднина презент, а во бугарските во првото лице еднина. Во обата јазици имаме три глаголски групи (-е, -и, -а). Наставките за презент во македонскиот јазик се: -ам, -иш, -о (нема наставка), -ме, -те, -ат, а во бугарскиот се разликуваат според типот на конјугацијата: кај првата и втората наставките се: -а/я, -иш, -о (нема наставка), -м, -те, -ат/ят, а кај третата: -м, -иш, -о (нема наставка), -ме, -те, -ат/ят.

Глаголот *сум* во обата јазици има исти облици за сите лица, освен за 1 ед. и 3 мн. *сум* ≠ *съм*, *си*, *е*, *сме*, *сте*, *се* ≠ *са*. Формата *биде* се разликува во коренот и во некои лица: *бидам* ≠ *бѣда*, *бидеш* ≠ *бѣдеш*, *биде* ≠ *бѣде*, *бидеме* ≠ *бѣдем*, *бидете* ≠ *бѣдете*, *бидат* ≠ *бѣдатъ*.

Од помошен старословенскиот глагол *хоштеть* во македонскиот јазик во потврдна форма се сочува само честица *ќе*, а во одречна се чуваат сите облици (*нејќам*, *нејќеш*, *нејќе*, *нејќеме*, *нејќете*, *нејќат*). Во

---

* Текст је објављен први пут у *Македонској виделини*, март 2021. година XIV, број 170, стр. 13-14.

бугарскиот е сочувана и афирмативната форма (*ща, щеш, ще, щем, щете, щат*).

Кај глаголите од типот *може, сече* во сите лица е воопштена коренската согласка пред наставката, што не е случај во бугарскиот: *можам ≠ мога, можат ≠ могат, сечам ≠ сека, сечат ≠ секат*.

Аорист (минато определено свршено време). Наставките за аорист се разликуваат врз основа на чувањето на согласката /x/ во бугарскиот и неговото заменување со /v/ или едноставно со негово губење во 3 л. мн.: -в ≠ -х, -ϕ (нема наставка), -ϕ (нема наставка), -вме ≠ -хме, -вте ≠ -хте, -а ≠ -ха или -ов ≠ -ох, -е, -е, -овме ≠ -охме, -овте ≠ -охте, -оа ≠ -оха. Што се однесува до раздели или аористни основи, тие се сведени на -а, -и, -е, -ϕ – во македонскиот и -а, -и, -я, -ϕ – во бугарскиот.

Помошниот глагол *биде* во бугарскиот има повеќе форми за аорист иако сите не биле аористни форми во старословенскиот јазик: *бих, би, би, бихме, бихте, биха; бях, бе/беше, бе/беше, бяхме, бяхте, бяха* (некогаш беше имперфект) и *бидох, биде, биде, бидохме, бидохте, бидоха*, а во македонскиот останала само честицата би.

Имперфект (минато определено несвршено време). Во имперфектот наставките се разликуваат на фонолошко рамниште: *в ≠ х, -ше, -ше, -вме ≠ хме, -вте ≠ -хте, -а ≠ -ха*. Основите се на -а и -е во македонскиот и на -а, -е и -я во бугарскиот. Помошен глагол сум и во македонскиот и во бугарскиот ја има двете форми за имперфект – едната слободна и втората блокирана: мак. *бев, беше, беше, бевме, бевте, беа* и *бидев, бидеше, бидеше, бидевме, бидевте, бидеа*; буг. *бях, бяхе/бе, бяхе/бе, бяхме, бяхте, бяха*; и *бъдех, бъдеше, бъдеше, бъдехме, бъдехте, бъдеха*.

Перфект (минато неопределено време). Во образувањето на перфектот има повеќе разлики. Во македонскиот не се користи помошен глагол сум во 3 лице ед. и мн., а во бугарскиот се употребува. Глаголска л-форма во множина во македонскиот ја има наставката -ле, а во бугарскиот -ли. Помошен глагол, во македонскиот, стои пред глаголската придавка, а во бугарскиот зад неа ако нема некој друг збор

на почетокот на реченицата. Да измениме еден глагол во обата јазика: *сум гледал, -а, -о; си гледал, -а, -о; гледал, -а, -о; сме гледале; сте гледале; гледале / гледал, -а, -о, сѐм; гледал, -а, -о си; гледал, -а, -о е; гледали сме; гледали сте; гледали са*. Помошен глагол сум во македонскиот ги има овие форми: *сум бил -а, -о, си бил -а, -о, бил -а, -о, сме биле, сте биле, биле*; а во бугарскиот следните: *бил, -а, -о сѐм, бил, -а, -о си, бил, -а, -о е, били сме, били сте, били са*. Во македонскиот во прекажан футур се јавува несвршена л-форма од сум: *ќе сум бидел -а, -о, ќе си бидел -а, -о, ќе бидел -а, -о, ќе сме биделе, ќе сте биделе, ќе биделе*.

Плусквамперфект (предминато време). И во македонскиот и во бугарскиот јазик имаме предминато време, кое, во првиот јазик, се образува од имперфектот на помошниот глагол *сум* и глаголска придавка, обично од свршените глаголи, но не се исклучени ни формите од несвршените глаголи, а во другиот од истиот помошен глагол во имперфект и само свршената глаголска придавка: *бев, беше, беше дошол, дошла, дошло; бевме, бевте, беа дошле / бях, беше, беше дошъл, дошла, дошло; бяхме, бяхте, бяха дошли*.

Прекажување. За прекажување, и во македонскиот и во бугарскиот се користат форми на перфектот, при што треба да нагласиме дека помошниот глагол изостанува во третото лице и во бугарскиот. Ако говорителот сака да каже дека тој нешто правел или бил сведок на некое дејство во минатото, тогаш ќе се употреби аорист — за свршени дејства и имперфект — за несвршени. Ако сака да ни порача дека слушнал за тоа од некого, тогаш ќе користи свршен и/или несвршен перфект (Благое *испи* пиво/*испил* пиво и Благое *пиеше/пиел* пиво; Благоя *изпи/изпил* пиво и Благоя *пиеше/пиел* пиво).

За прекажување дејствија што ќе се случат во иднината се користи идно прекажано време со забелешка дека идно прекажано не се образува на истиот начин во двата јазичи (Благое *ќе пие / ќе пиел* пиво и Благоя *ще пие / щал да пие* пиво).

Идни времиња. Што се однесува до инвентарот на идните времиња, заеднички се идното време (*ќе читаме / ќе четем*) и минато

идно (*ќе читав / щяхме да четем*). При тоа треба да се каже дека второто не се образува на ист начин. Во македонскиот се образува со честичката *ќе* и имперфект, а во бугарскиот со имперфект на помошен глагол *ще* и да + презент. Во бугарскиот има две идни времиња повеќе, а тоа се идно егзактно (буг. бъдеще предварително време) и минато идно егзактно време (буг. бъдеще предварително време в миналото). Со првото се означува дејствие што ќе се заврши пред идното дејствие за кое се зборува (Дотогава ти *ще си превел* статијата на македонски език). Се образува од идно време на помошен глагол *сум/биде* и свршена л-форма. Со другото се означува дејствие за кое се претпоставува дека требало да се реализира во минатото пред друг минат момент (Вчера в 5 часа *щяхме да сме привършили* работата, ако не беше се повредила машината). Се образува од минато-идно на помошен глагол *сум* (*щях да съм / да бъда*) и свршена л-форма (*привършил, -а, -о, -и*). Има мошне ограничена употреба.

Заповеден начин. Во заповеден начин се јавуваат истите наставки, само што едните поинаку се пишуваат *-и, -ете* (*сечи, сечете*) и *-ј, -јте* (*знај, знајте*), а во бугарскиот *-й, -йте* (*знай, знайте*).

Можен начин. Во двата јазици можниот начин не е вообичаен во народниот јазик, туку во литературниот. Постојат значајни разлики во образувањето. Во македонскиот јазик се образува со честичката *би* и свршена или несвршена л-форма (*би (рас)кажал, -а, -о, би (рас)кажале*), а во бугарскиот од помошен глагол *сум* во аорист и свршена л-форма (*бих казал, -а, -о, би казал, -а, -о, би казал, -а, -о, бихме казали, бихте казали, биха казали*). Во бугарскиот има уште една можност за изразување на можен начин, а тоа е со презент и имперфект од секундарно-несвршени глаголи за што се користат формантите: *-а-, -ја-, -ава-, -јава-* кои се додаваат на свршената форма (*прочитам/прочитах, събарям/събарях, бодвам/бодвах, устоявам/устоявах, задушавам/задушавах*).

Неличните глаголски форми. Што се однесува до неличните глаголски форми, треба да се каже дека во бугарскиот јазик се користат две глаголски придавки, кои не постојат во стандардниот македонски

јазик. Тие, во бугарскиот јазик, се преземени од црквенословенскиот и од рускиот јазик, а биле во употребата и во старословенскиот. Денеска не се користат во народните говори. Првата форма во старословенскиот се вика активен партицип⁴ на презент: *четàщ, -а, -о, -и; седàщ, -а, -о, -и; пíшещ, -а, -о, -и; мóлещ, -а, -о, -и; гледащ, -а, -о, -и*. Втората форма се вика пасивен партицип на презент. Денеска се чуваат само некои остатоци, кои преминале во придавките: *любим, -а, -о, -и, неумолим, -а, -о, -и, неописуем, -а, -о, -и* итн.

Во двата јазици се чува глаголска придавка (*носен, -а, -о, -и; изминат, -а, -о, -и*), глаголска свршена (*носил, -а, -о, -е / носил, -а, -о, -и*) и несвршена л-форма (*носел, -а, -о, -е / носел, -а, -о, -и*) и глаголски прилог (*молејќи/молейки, гледајќи/гледајќи*).

И двата јазици имаат и глаголска именка (*викање/викане, носење/носене, пеење/пеене, издание*).

Глаголска конструкција со има. Под влијание на влашкиот јазик во југозападната Македонија се развила глаголска конструкција со помошен глагол *има* во сите времиња и начини и глаголска придавка во среден род (*имам / имав, сум имал / ќе имам / ќе имав / ќе сум имал* итн. + *купено*). Со неа се изразува резултативност на некое дејствие, за што во бугарскиот е резервиран перфектот.

Глаголска конструкција со сум. Кога е глаголска придавка од преоден глагол, тогаш со помошен глагол имаме пасивна конструкција. Тој *беше предаден* од еден поп / Тој *биде предаден* од еден поп. Личната заменка *тој* е трпителот на дејствието, а вршителот на дејствието е изразен со предлошката конструкција *од поп(от)*. Специфичност на македонскиот јазик се и конструкциите со глаголските придавки од непреодните глаголи, кои, секако, немаат пасивно значење: Јас *сум дојден* од Македонија = Јас *сум дошол* од Македонија. Ние *сме шетани* по цел свет = Ние *сме шетале* по цел свет.

---

⁴ Партиципи се вид зборови што имаат особини и на глаголите и на придавките, та оттука- во современиот македонски јазик се нарекуваат глаголски придавки.

Користена литература: Блаже Конески, *Граматика на македонскиот литературен јазик*. Скопје: Култура, 1982.

Стоян Стоянов, *Граматика на българският книжовен јазик*.
София: Издателство Наука и искусство. Трето издание, 1980. Ст. Гинина
· Цв. Николова · Л. Саказова, *Уџбеник бугарског језика за странце*.
София: Наука и искусство, 1965.

Рецензија на книгата

„Речник македонских глагола – Морфосинтакса глагола у македонском стандардном језику“ од проф. д-р Жарко Бошњаковиќ

Еден од најистакнатите македонисти во Република Србија е проф. д-р Жарко Бошњаковиќ. Со неговите трудови од областа на македонскиот јазик и со неговиот долгогодишен ангажман во изучувањето на македонистиката во Србија, можеме слободно да кажеме дека Жарко Бошњаковиќ е еден од амбасадорите на македонскиот јазик и на македонската култура во Србија.

Најновата книга произлезена од перото на Бошњаковиќ со наслов *Речник македонских глагола – морфосинтакса глагола у македонском стандардном језику*, и само со насловот интригира да ја отвориме и да видиме како авторот го претставува најсложениот зборовен систем во македонскиот јазик, а тоа се глаголите. Поаѓајќи од мајчиниот српски јазик, кој е генетски сроден со македонскиот, но со поедноставен глаголски систем, авторот Бошњаковиќ имал тешка задача: во една кратка и прегледна граматика да ги претстави парадигмите на глаголите во македонскиот јазик на тој начин што тие да бидат разбирливи и разбрани од српските корисници – студенти по македонски јазик, но и од сите оние што сакаат да го учат македонскиот. Оваа тешка задача авторот ја реализирал мошне успешно и на едноставен начин, а што ќе се види од нашиот краток осврт на книгата што го даваме подолу во текстот.

Книгата се состои од 7 главни делови: *Предговор, Глаголи, Прости лични глаголски облици, Прости нелични глаголски облици, Помоћни глаголи, Сложени глаголски облици* и последниот наслов *Конјугације појединих типова глагола с обзиром на вид*. Од самата структура може да се констатира дека авторот Бошњаковиќ на прегледен начин ги дава сите можни поделби на глаголските парадигми

во македонскиот јазик, и личните и неличните, упатувајќи во поднасловите на соодветни српски именувања, но со македонското именување во заграда, за да не дојде до нејаснотии.

Во *Предговорот* се дава образложение за потребата од ваква книга во рамките на наставата по Македонски јазик на универзитетите во Србија. Таа настава е организирана во два дела: *Македонски јазик 1* и *Македонски јазик 2*, а токму вториот дел е тој што треба да им го доближи на студентите глаголскиот систем во македонскиот јазик со цела негова сложеност. Авторот Бошњаковиќ нагласува дека намерата на овој учебник не е да овозможи детално совладување на глаголските парадигми, туку само нивно препознавање во текст од страна на студентите, како и познавање на структурата на глаголските збороформи. Имајќи ја оваа цел пред себе, но и добивајќи поддршка од Националниот совет на Македонците во Србија во поглед на печатењето на книгата, д-р Жарко Бошњаковиќ ја постигнал максимално својата цел: изработил краток и прегледен учебник за морфосинтаксата на македонските глаголи.

Под насловот *Глаголи* се опфатени следниве поднаслови: *Творба глагола, Граматичке категории глагола, Глаголске основи, Структура глаголских облика*. Во сите овие делови на краток начин се опишани поделбите на глаголите: најпрво нивното зборообразување со помош на суфикси и префикси, потоа граматичките категории на глаголот: *време, начин, вид, лице, број, род и залог* (дијатеза). Она што отскокнува од состојбата во српскиот јазик, тоа е прекажаноста како еден од начините кај глаголите, на што авторот накратко се осврнува за да им го доближи на корисниците. Во поглед на глаголските основи, фокусот е ставен на трите глаголски групи: а-група, е-група и и-група, како и разликите меѓу презентската и аористната основа. Совладувањето на комплицираните поделби на глаголските групи во поглед на основите од кои се образуваат одделните временски парадигми, е еден од најзначајните сегменти од морфосинтаксата на глаголите, што авторот убаво го образложува не само во овој дел, туку и понатаму низ самите парадигми.

Потоа следува насловот *Прости лични глаголски облици* во кој се презентираат целокупните парадигми на простите лични глаголски форми: со насловите: *Презент (сегашно време)*, *Имперфект (минато определено несвршено време)*, *Аорист (минато определено свршено време)*, *Императив (заповеден начин)*. За разлика од српскиот јазик каде што простите глаголски времиња се во ретка (главно книжна) употреба, во македонскиот јазик тие се носечки времиња за лично доживевани дејства и се суштински за добро познавање на македонскиот јазик.

Под заглавието *Прости нелични глаголски облици* обработени се следниве нелични глаголски македонски форми: *Радни глаголски придев (л-форма)*, *Трпни глаголски придев (глаголска придавка)*, *Глаголска именица (глаголска именка)*, *Глаголски прилог садашњи (глаголски прилог)*. Со оглед на фактот дека македонскиот јазик го изгубил инфинитивот, неличните глаголски форми покриваат дел од функциите на стариот инфинитив или пак се дел од сложените глаголски парадигми, па затоа е мошне битно нивното препознавање и познавањето на нивните функции.

Следниот голем наслов гласи *Помоћни глаголи* и во него се опфатени парадигмите на *Глаголот сум/ биде*, *Партикулата ќе и глаголот нејќе* и глаголот *има*. Имајќи предвид дека во македонскиот јазик неколку парадигми се образуваат со партикулата *ќе* која е добиена од стариот глагол *hotēti, а со глаголите *има* и *сум* се образуваат конструкции развиени под балканско влијание, познавањето на помошните глаголи е битен факт за познавање на глаголските парадигми.

Под заглавието *Сложени глаголски облици* се опфатени сите временски парадигми што се прават со помошен глагол (или партикула) во македонскиот стандарден јазик: *перфекат (минато неопределено свршено / несвршено време)*, *плусквамперфекат (предминато време)*, *Футур (идно време)*, *Прошло-будуће (минато-идно време)*, *Препричани футур (идно прекажано време)*, *Потенцијал (можен начин)*, *Глаголске конструкции с има / нема (има- конструкции)*, *Глаголске конструкции са сум (сум-конструкции)*. Како што се гледа и од самите наслови,

голем дел од прикажаните парадигми немаат соодветна парадигма во српскиот јазик, па нивните имиња се преведени т.е адаптирани на српски.

Последниот наслов гласи *Конјугације појединих типова глагола с обзиром на вид* и во него авторот дава глаголки парадигми со различна видска основа под следниве поднаслови: *Глаголи е-групе, Глаголи и-групе, Глаголи са страным суфиксима (-оса, -изира, -ира)*. Се работи за соодветни примери кои му ја доближуваат на корисникот проблематиката на видот во разните конјугации, затоа што во македонскиот јазик се образуваат форми и од аористна и од имперфективна основа, без разлика што е глаголот *несвршен* како глаголот *пее*: (несвр.): (имперф.) *пе-е-в, пе-е-ја* : (аор.) *пе-а-в, пе-а-ја*; (л-форма) *пе-е-л* : *пе-а-л*; (гл. придев) *пе-е-н* : *пе-а-н*; или пак свршен како глаголот *запе-е* (свр.): (аор.) *запе-а-в, запе-а-ја* : (имперф.) (*ке*) *запе-е-в, (ке) запе-е-ја*; (л-форма) *запе-а-л* : (*ке*) *запе-е-л*). На крајот се даваат и парадигми на глаголи со туѓи суфикси, за и тие да бидат поблиску објаснети за српските корисници на оваа граматика. Уште да истакнеме еден битен момент, а тоа е дека авторот кај сите конјугации ги дава и негираните форми, со што е постигната методолошка сеопфатност на формите на даден глагол.

На крајот на овој осврт кон книгата *Речник македонских глагола – Морфосинтакса глагола у македонском стандардном језику*, можам само да го истакнам своето задоволство од фактот дека авторот д-р Жарко Бошњаковиќ се зафатил да изработи ваква кратка, но мошне корисна граматика. Книгата со задоволство ја предлагам за печатење и се надевам дека наскоро ќе ја видиме на сите катедри каде што се изучува македонскиот јазик во Република Србија, но и пошироко.

Скопје, 14.5.2022.

Рецензент:

д-р Веселинка Лаброска,
дописен член на МАНУ

Рецензија на книгата

„Речник македонских глагола – Морфосинтакса глагола у македонском стандардном језику“ др Жарко Бошњаковић

У години лепог јубилеја – 75 година универзитетске наставе македонског језика и књижевности у Републици Србији публикаваће се, по речима самог аутора, проф. др Жарка Бошњаковића, први од двају најављених делова преко потребног уџбеника македонског језика на српском језику: *Речник македонских глагола – Морфосинтакса глагола у македонском стандардном језику*. Други најављени део овог академског уџбеника у својој главнини обухватиће следеће тематске целине: преглед конституисања македонског језика, његов вокалски, консонантски и акценатски систем, те морфосинтаксу именских и непромењивих речи у македонском језику.

У првим годинама после Другог светског рата професор Михаило Стевановић – уз подршку водећих српских лингвиста и филолога тога времена – уобличио је наставни план и програм и 14. октобра 1947. године, како су ми о томе после много година говорили његови тадашњи студенти Живојин С. Станојчић и Слободан Ж. Марковић, одржао прво високошколско предавање из предмета Македонски језик у Републици Србији. Први слушаоци ове наставе били су студенти српскохрватског језика и југославистике на Филозофском факултету Универзитета у Београду. Док је пак по казивању двојице скопских професора, македониста Харалампиа Поленаковића и Блажета Конеског, то био и први универзитетски курс македонског језика изван Народне Републике Македоније.

Потом, крајем педесетих, почетком шездесетих и крајем осамдесетих година 20. столећа македонистика је ушла и у наставне планове и програме на универзитетима у Новом Саду, Приштини и

Нишу, и то углавном на србистичким, југославистичким и славистичким студијским програмима. У протеклих 75 година високошколске наставе македонског језика и књижевности на српским универзитетима предавачи ових дисциплина били су Војислав Илић, Божидар Видоески, Борис Марков, Првослав Радић, Христо Георгиевски, Михајло Пантић (Универзитет у Београду), Војислав Илић, Божидар Видоески, Жарко Бошњаковић, Радомир Ивановић, Жељко Милановић (Универзитет у Новом Саду), Војислав Илић, Стојан Ристески, Људмил Спасов, Станислав Станковић, Милорад Јеврић, Александар Костадиновић (Универзитет у Приштини), Стојан Ристески, Димитар Пандев, Ђоко Здравески, Мирољуб Стојановић, Данијела Костадиновић (Универзитет у Нишу) и др.

Подробнија истраживања историје споменутих курсева показују да су на плану наставног предмета Македонски језик понајвише трагова на српским универзитетима оставили или јоште остављају Војислав Илић, Стојан Ристески, Жарко Бошњаковић, Првослав Радић, Станислав Станковић. Водећи македониста у Републици Србији данас несумњиво јесте аутор рецензираног рукописа др Жарко Бошњаковић, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду. Наиме, професор Бошњаковић је до сада објавио више десетина радова из области македонског језика, као и следеће три за универзитетску наставу македонског језика у Републици Србији, веома важне публикације: *Македонски језик (читанка – речник – граматика)*, Нови Сад, 1986; *Македонско – српски / српско – македонски речник*, Београд, 2008 (у коаутроству са А. Николићем); *Преглед македонско-српских контрастивних и сродних истраживања*, Београд, 2010. Друга наведена публикација садржи и делове: *Кратак преглед граматике македонског језика (229–254)* и *Кус преглед на српската граматика (255–276)*.

Најновије за објављивање у целости припремљено македонистичко дело проф. др Жарка Бошњаковића: *Речник македонских глагола – Морфосинтакса глагола у македонском*

стандардног језику садржи седам (и) са методичког аспекта умешно и пријемчиво распоређених делова: *Предговор, Глаголи, Прости лични глаголски облици, Прости нелични глаголски облици, Помоћни глаголи, Сложени глаголски облици, Конјугација појединих типова глагола с обзиром на вид*. И овде, као и у свом претходном уџбенику *Македонски језик (читанка – речник – граматика)* из 1986. године, аутор настоји да граматику македонског језика студентима србистике и славистике у Србији, претежно изворним говорницима српског језика, приближи на свом матерњем, српском језику. Овај уџбенички подухват професора Бошњаковића заслужује посебну пажњу јер је ово први покушај у Срба да граматика македонског језика буде написана на српском језику. Професор Бошњаковић је овде имао потежи задатак: да донесе кратак и јасан преглед структуре врло сложене глаголске промене у македонском језику, у чему је у потпуности успео.

У сегменту *Предговор* аутор говори о нужности постојања оваквог уџбеника који је, додајем, одувек био неопходан у настави македонског језика на универзитетима у Србији. Како то др Бошњаковић каже, примарни циљ овог уџбеника јесте упознавање студената са структуром македонског језика, која се у процесу његове балканизације, осим у бугарском језику и у призренско-тимочкој дијалекатској области српског језика, поприлично удаљила од стања у словенским језицима. Овај уџбеник, осим српској академској заједници, аутор је посве основано наменио и припадницима македонске националне мањине у Републици Србији који не говоре македонски језик а који би желели да науче његову граматичку структуру.

Следећа тематска целина *Глаголи* састављена је од четири дела: *Творба глагола, Граматичке категорије глагола, Глаголске основе, Структура глаголских облика*. Овде, у зналачки добром излагању градива, учимо о подели и творби глагола у македонском језику, те о граматичким категоријама македонског глагола: време, начин, вид, лице, број, стање, род или дијатеза. Будући да је у македонском језику „развијена граматичка категорија доживљености

радње“ која је пак непозната српској граматичкој структури, др Бошњаковић се у овом делу рецензираног рукописа нужно осврће на речени глаголски начин у македонском језику, при чему даје веома корисне и лепо одабране илустрације ове граматичке категорије. Како је у балканизованом граматичком систему македонског језика инфинитив замењен конструкцијом да + презент, говорећи и о разликама између македонске презентске и аористне основе, аутор истиче да се у граматицима македонског језика класификација глагола врши према презентској основи у којој се основински вокал одређује на основу 3. л. јд. презента. Отуда и постоје три глаголске групе у савременом македонском језику: *а*-група (*вика, чита*), *е*-група (*плете, пее*) и *и*-група (*моли, брои*).

У поглављу *Прости лични глаголски облици* сусрећемо се са излагањем о грађењу и значењу *презента, имперфекта, аориста* и *императива* у којему се сходно потреби да се студентима приближи и македонски термилошки систем уз данас све устаљеније српске дају и аутохтони македонски термини наведених глаголских облика: *сегашно време, минато определено несвршено време, минато определено свршено време, заповеден начин*. Упоредно навођење српске и македонске терминологије прати и остале у овој граматици обрађене македонске глаголске облике. Потом су, и то у сегменту *Прости нелични глаголски облици*, представљени и следећи македонски глаголски облици: *Радни глаголски придев (л-форма), Трпни глаголски придев (глаголска придавка), Глаголска именица (глаголска именка), Глаголски прилог садашњи (глаголски прилог)*. Усвајање конјугације простих неличних глаголских облика у настави македонског језика јесте важно јер у савременом македонском језику они делимично покривају функције старог инфинитива и као творбена компонента учествују у грађењу сложених глаголских облика.

Представа о морфосинтакси глаголских облика у македонском језику не може бити потпуна без упознавања парадигме следећих помоћних глагола и без потребних информација о двама партикулама: глаголи *сум/биде* и *има*, партикуле *ќе* и *би*, те без

одговарајуће обраде глагола *бидува* и *нејќе*, па се о њима, уосталом као и о осталим глаголским облицима у овом уџбенику, подједнако успешно говори у сегменту *Помоћни глаголи*. Поглавље *Сложени глаголски облици* посвећено је опису творбе и значења глаголских времена која се у македонском језику образују учешћем помоћног глагола или партикуле у формирању сложеног глаголског облика. Будући да један део ових глаголских облика није присутан у структури српског језика, професор Бошњаковић је њихова имена умешно превео на српски језик: *перфекат* (*минато неопределено свршено / несвршено време*), *плусквамперфекат* (*предминато време*), *Футур* (*идно време*), *Прошло-будуће* (*минато-идно време*), *Препричани футур* (*идно прекажано време*), *Потенцијал* (*можен начин*), *Глаголске конструкције с има / нема* (*има-конструкцији*), *Глаголске конструкције са сум* (*сум-конструкције*).

У последњем поглављу у овој књизи које је насловљено *Конјугације појединих типова глагола с обзиром на вид* аутор првенствено доноси промену глагола који у македонском језику могу имати оба вида. Двовидски глаголи се јављају у двома глаголским скупинама: *е*-групи и *и*-групи. Др Бошњаковић даје врло користан и илустративан преглед паралелног грађења глаголских облика, тј. и од аористне и од имперфективне основе иако је глагол несвршен, нпр. попут глагола *пе-е* (несвр.): (имперф.) *пе-е-в*, *пе-е-ја* : (аор.) *пе-а-в*, *пе-а-ја*; (л-форма) *пе-е-л* : *пе-а-л*; (гл. придев) *пе-е-н* : *пе-а-н* или пак свршен нпр. попут глагола *запе-е*: (имперф.) *пе-е-в*, *пе-е-ја* : (аор.) *пе-а-в*, *пе-а-ја*; (л-форма) *пе-е-л* : *пе-а-л*; (гл. придев) *пе-е-н* : *пе-а-н*. Овде се јоште даје и промена глагола са суфиксима страног порекла, као и конјугација свих негираних глаголских облика.

На крају овог текста, исказујем задовољство и захвалност на указаној ми части да будем рецензент прве академске граматике македонског језика на српском језику у Републици Србији, и то проистекле из искусног пера истакнутог српског македонисте проф. др Жарка Бошњаковића. С нестрпљењем очекујући њен други део, рецензирани рукопис топло препоручујем за објављивање на ползу свих студената и наставника који слушају и предају македонски језик

на нашим универзитетима и свих заинтересованих појединаца који желе да се поближе упознају са граматичком структуром савременог македонског језика.

Косовска Митровица, 5. јули 2022. године

Рецензент,

др Станислав Станковић, ванредни професор,
Филозофски факултет Универзитета у Приштини

Жарко Бошњаковић
РЕЧНИК МАКЕДОНСКИХ ГЛАГОЛА
Морфосинтакса глагола у македонском стандардном језику
МЈ₂

За издаваче
Озрен Симјановски
Др Небојша Кузмановић, директор Архива Војводине

Прелом
Игор Лекић
Бранислав Веселиновић

Штампа
Сајнос, Нови Сад

Тираж
1.500 примерака

ISBN 978-86-6065-713-0

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

811.163.3'367.625

БОШЊАКОВИЋ, ЖАРКО, 1954–

Речник македонских глагола : морфосинтакса глагола у македонском стандардном језику / Жарко Бошњаковић. - Нови Сад [итд.] : Филозофски факултет [итд.], 2022 (Нови Сад :). - 107 стр. ; 24 см

Тираж 1.500.

ISBN 978-86-6065-713-0

а) Македонски језик - Глаголи

COBISS.SR-ID 74295049

